

Universiteit Utrecht

PESTENDE VMBO'ERS-ERS, PLAGENDE HAVOËRS EN PACIFISTISCHE VWO'ERS?

Verbanden tussen beweegredenen en uitingen van pesten aan de ene kant, en het geslacht en onderwijsniveau van daders aan de andere kant, met de nadruk vmbo-leerlingen, het 'anders' zijn van het slachtoffer en de rol van social media.

J.A. Janssen

0488275

23 Juni 2012

Onder begeleiding van drs. C. van Waveren Hogervorst

Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Geschiedenis en Staatsinrichting

Centrum voor Onderwijs en Leren aan de Universiteit van Utrecht

Inhoud

1	Inleiding.....	4
2	Probleemstelling.....	4
3	Theoretisch kader	5
3.1	Pesten	6
3.2	Kenmerken pesters	7
3.2.1	Karaktereigenschappen.....	7
3.2.2	Gedragingen.....	8
3.3	Kenmerken slachtoffers.....	8
3.3.1	Karaktereigenschappen.....	8
3.3.2	Gedragingen.....	9
3.4	Beweegredenen	9
3.5	Uitingen	10
4	Onderzoeksvraag en hypothese.....	10
5	Relevantie.....	12
6	Het onderzoek	12
6.1	Onderzoeksmethode.....	12
6.2	Context en respondenten.....	13
6.3	Variabelen.....	14
6.4	Dataverwerking.....	16
6.5	Geslacht en niveau respondenten	16
7	Resultaten pesten algemeen.....	19
7.1	Resultaten daders	20
7.2	Resultaten slachtoffers.....	22
8	Daders en slachtoffers tegelijk.....	24
8.1	Resultaten daders	25
8.2	Resultaten slachtoffers.....	26
9	Rol van <i>social media</i>	27
10	Sociale vaardigheidstraining	29
11	Conclusie	30
12	Discussiepunten.....	31
13	Suggesties en reflectie	32
14	Bijlagen.....	34
15	Literatuurlijst	83

1 Inleiding

'Moet je nou zien.' Niels wijst naar het raam. Jochems kleren worden zorgvuldig in de boom gehangen. Een paar jongens moeten lachen, maar de meesten kleden zich snel aan, alsof ze er niks mee te maken willen hebben. Als Jochem onder de douche uitkomt en de lege haak ziet, krijgt hij iets door. Met een rood hoofd kijkt hij onder de bank en in de kast. Paniekerig loopt hij door de kleedkamer heen en weer, maar hij vraagt niks. Waarom zou hij ook? Hij weet inmiddels ook wel dat iedereen hem negeert.'

Dit fragment uit het veelvuldig bekroonde *Spijt!* van Carry Slee (1996) vertelt over de dertienjarige Jochem die dagelijks door medeleerlingen gepest wordt. Het boek eindigt met de zelfmoord van Jochem, die het pesten niet meer aankan.

In dit verslag wordt, door middel van een digitale enquête, onderzoek gedaan naar het verband tussen het onderwijsniveau en het geslacht aan de ene kant, en de beweegredenen en uitingen van pesters of daders aan de andere kant. Daarnaast wordt ook gekeken naar datgene wat een slachtoffer 'anders' maakt dan zijn of haar medeleerlingen, waardoor hij of zij sneller ten prooi valt aan pesterijen dan medeleerlingen. Tenslotte wordt de rol van *social media* onderzocht. De respondenten bestaan uit leerlingen van de eerste tot en met de vierde klas, en van vmbo-t tot en met vwo, van een voortgezet onderwijs school in het westen van Noord Brabant.

2 Probleemstelling

Hoewel 'pesten' al decennia lang een onderwerp van studie en discussie is, lijkt er de afgelopen jaren steeds meer aandacht voor dit onderwerp te zijn. Televisieprogramma's als 'Over de streep' van de KRO, 'Bully beatdown' en 'Bullied and disconnected' van MTV en 'Gepest' van RTL4 trekken wekelijks veel kijkers, er verschijnen in de schappen van de boekhandel steeds meer handleidingen voor ouders waarvan kinderen gepest worden ('Mindfull omgaan met pesten'), er zijn verschillende sites over pesten online (www.pestweb.nl, www.omgaanmetpesten.nl en www.pestenopschool.nl), er bestaat er een anti-pest simkaart (over.vodafone.nl/duurzaam/klant-control/bescherming-en-service/mobieltjes-en-kinderen) en ook organiseren steeds meer scholen verschillende pestpreventieprojecten.

Zo ook mijn stageschool. Deze christelijke school in het westen van Noord Brabant heeft niet alleen aan het begin van het schooljaar voor alle brugklassen een week durend Pest Project, maar geeft leerlingen uit de brugklas waarbij dit project klaarblijkelijk niet helemaal geslaagd is de mogelijkheid om deel te nemen aan sociale-vaardigheidstrainingen, kortweg Sova-trainingen genoemd. Op dit moment zitten er bij deze training tien vrouwelijke brugklasleerlingen; allen zijn gepest. Hoewel ik me ervan bewust ben dat pesten op geen enkele school helemaal uitgebannen kan worden, komt vanuit de school de vraag waarom deze leerlingen hier zitten. Wat maakt deze leerlingen 'anders' dan andere leerlingen, waardoor zij sneller of überhaupt het slachtoffer van pesten zijn? En wat is de rol van *social media* binnen pesten? Bovendien is het, in het kader van zowel het Pest Project als de Sova-training, nuttig te onderzoeken in hoeverre er een verband is tussen sekse, leeftijden en onderwijsniveaus en de verschillende beweegredenen en uitingvormen van pesten, omdat hetzelfde Pest Project op drie verschillende locaties gebruikt wordt (een vmbo-locatie, een vmbo-onderbouwlocatie en een havo/vwo-locatie). En hoe groot is de rol die het onderwijsniveau eigenlijk speelt wanneer het om pesten gaat? Zijn de daders altijd 'rokende, niets uitvoerende en criminele' vmbo-ers? Zijn vwo-leerlingen 'engeltjes', die het te druk hebben met studeren en te verstandig zijn om te pesten of gepest te worden of zijn dit slechts vooroordelen die totaal niet waar blijken te zijn?

3 Theoretisch kader

Pesten is de afgelopen jaren steeds meer een onderwerp van onderzoek geweest. Dit is echter nog niet lang het geval. Voor de jaren '70 van de twintigste eeuw was pesten geen onderwerp van discussie; niet binnen het onderwijs en niet binnen de wetenschappelijke wereld. Er waren geen seminars, workshops, Pest Projecten, tv-programma's of boeken. Pas vanaf 1978 komt pesten als wetenschappelijk onderwerp naar boven, met een onderzoek van de Zweedse psycholoog Dan Olweus (1978) naar pesten in Scandinavië. Zowel Olweus als van Ton Mooij (1992) en Marion van Hattum (1997) stellen dat het onderwijsniveau niet samenhangt met de beweegredenen en uitingen van pestende leerlingen en gepeste leerlingen. Ik vermoed echter dat het onderwijsniveau wel degelijk van belang is; tijden veranderen en de zojuist genoemde onderzoeken zijn niet recent. Van Hattum (1997), Van Bezouw (2012), Roland (1989), Olweus (1991) en Mooij (1992) laten zien dat jongens meer direct en fysiek pesten, terwijl meisjes meer indirect en verbaal pesten. Mijn hypothese is

dat het geslacht niet van belang is wanneer het gaat om beweegredenen en uitingen van pestende leerlingen en gepeste leerlingen op het vmbo; ik heb vmbo-leerlingen meegemaakt en heb daarbij weinig verschil gezien tussen de manier waarop mannelijke en vrouwelijke leerlingen zich, ook naar andere leerlingen toe, gedragen.

3.1 Pesten

'Pesten' of 'gepest worden' zijn twee persoonlijke en dus interpretatieafhankelijke begrippen. Wat door een pester bijvoorbeeld als 'plagen' wordt beschouwd, kan door het slachtoffer als 'pesten' worden ervaren. Het verschil tussen 'plagen' en 'pesten' ligt in de volgende drie belangrijke punten: pesten gebeurt met opzet en plagen gebeurt onbezonnen of spontaan; pesten heeft als doel bewust iemand kwetsen, plagen heeft geen kwade bijbedoelingen, pesten houdt systematisch lang aan en plagen gebeurt niet vaak, duurt niet lang en gebeurt onregelmatig en tenslotte zijn bij pesten de relaties ongelijk, terwijl deze bij plagen gelijkwaardig zijn (www.vredeseducatie.nl/pesten/plagen.htm. Zie ook Tabel 14-1).

Wanneer we naar een definitie van pesten kijken, zijn er een aantal bruikbare definities. Pesten kan volgens Van der Meer (1988) gezien worden als "vijandig gedrag tegen een onschuldig en hulpeloos slachtoffer, of omdat de eigenlijke frustratiebron niet aanwezig is of, om welke reden dan ook, niet kan worden bestreden, gekanaliseerd of aangevallen." Een vergelijkbare definitie geeft Olweus (1992), pionier op het gebied van kwalitatief onderzoek naar pesten: "Een persoon wordt gepest als hij of zij herhaaldelijk en langdurig blootstaat aan negatieve handelingen, verricht door één of meerdere personen", waarbij hij een negatieve handeling uitlegt als "als iemand met opzet een ander schade berokkent of dit probeert te doen, een ander benadeelt of last veroorzaakt." Rigby (2008) omschrijft pesten als "the systematic abuse of power in interpersonal relationships."

Wanneer we naar de belangrijkste kenmerken van pesten kijken, kan geconcludeerd worden dat het gaat om *opzettelijk vijandig* dan wel negatief gedrag jegens een *individu*, dat *herhaaldelijk* en *langdurig* aanhoudt, en waarbij sprake is van een *ongelijke machtsverhouding*.

Machtsverhoudingen- en dus verschillen kunnen zich op verschillende wijzen uiten. Een pester kan op de volgende gebieden meer macht hebben dan het slachtoffer (Rigby, 2008):

- *Fysieke macht* (lichamelijk kunnen schaden)
- *Numerieke macht* (in de meerderheid zijn)
- *Macht door zelfvertrouwen of assertiviteit*
- *Verbale macht* (manier van spreken en het woordgebruik)
- *Sociale of manipulatieve macht* (een groep tegen een persoon opzetten en laten buitensluiten)
- *Macht door status* (economisch of sociaal)

3.2 Kenmerken pesters

Hoewel niet alle pesters over een kam te scheren zijn, hebben zij toch een aantal gemeenschappelijke karaktereigenschappen en gedragingen.

3.2.1 Karaktereigenschappen

Het is niet mogelijk om een lijst van kenmerken van pesters te maken, waarbij één kenmerk al voldoende is om een persoon als 'pester' te bestempelen. Een leerling die wordt uitgescholden door een groep medeleerlingen en vervolgens terugscheldt, is geen pester. En iemand die verbaal sterk is, is niet per definitie een pester. Toch bestaan er een aantal algemene karaktereigenschappen waar pesters er zeer vaak een of meerdere van hebben (Van Hattum, 1997):

- Staan positief tegenover geweld
- Hebben een sterke behoefte een ander te domineren
- Hebben een zwakke controle over hun agressief gedrag
- Hebben vaak impulsief gedrag
- Weinig empathisch vermogen
- Weinig reflectie bij frustratie of stress (Olweus, 1992)
- Hebben een lage zelfwaardering (Olweus, 1992; Hox & Van Hattum, 1996)

Daarnaast is ook een verschil tussen actieve en passieve pesters. Passieve pesters nemen vaak niet het initiatief tot pesten, maar doen wel mee met pesterijen. Actieve pesters daarentegen nemen het initiatief.

3.2.2 Gedragingen

Volgens Van Hattum (1997) zijn de gedragingen van pesters in vier categorieën in te delen:

1. *Fysieke geweldpleging* zoals mishandelen, aan de haren trekken, knijpen etc.,
2. *Diverse vormen van jennen en bedreigen* zoals opdragen geld of snoep mee te brengen, andere leerlingen ergens de schuld van geven, bedreigen met fysiek geweld etc.,
3. *Verbale geweldpleging* zoals uitschelden, denigrerende opmerkingen over familie maken, discriminerende opmerkingen maken etc.,
4. *Indirect pesten* zoals iemand negeren, niet mee laten doen en doodzwijgen.

3.3 Kenmerken slachtoffers

Ook voor de slachtoffers bestaat er geen allesomvattende lijst met kenmerken, maar uit observaties en interviews van Van der Meer (1988) zijn er zowel een aantal gemeenschappelijke algemene kenmerken als gemeenschappelijke gedragingen die slachtoffers gemeen hebben.

3.3.1 Karaktereigenschappen

Volgens Olweus (1978) zijn dit de karaktereigenschappen van het slachtoffer:

- Fysiek minder sterk dan gemiddeld;
- In het bezit van een laag zelfbeeld (beoordelen zichzelf als waardeloos en onaantrekkelijk);
- Gevoelig en zachtaardig (en dus kwetsbaar en een makkelijk doelwit);
- Bovendien voelen zij zich weinig sociaal geaccepteerd en werken zij meer taakgericht.

Ook slachtoffers zijn onder te verdelen in twee categorieën: passief en provocerend (Van Hattum, 1997). Passieve slachtoffers zenden klaarblijkelijk onbewust uit dat ze zich onveilig en onzeker voelen in een situatie, dat ze als persoon minder waard zijn en niets zullen doen als ze worden aangevallen, beledigd of gepest. Provocerende slachtoffers vertonen niet alleen een angstig reactiepatroon, maar ook een agressief reactiepatroon. Bovendien hebben zij vaak concentratieproblemen waardoor ze zich op een manier gedragen die irritatie en spanningen in hun omgeving oproept.

3.3.2 Gedragingen

Van der Meer (1988) onderscheidt vervolgens op basis van observaties en interviews zeven typen gedragingen van slachtoffers:

- *Volgzaam gedrag*: de leerlingen voeren de bevelen van klasgenoten uit;
- *Sociaal ineffectief gedrag*: de leerlingen zoeken contact met klasgenoten, maar op een hinderlijke en naïeve manier;
- *Onderworpen gedrag*: de leerlingen zijn zondebokken in het gezin geweest en hebben daarbij niet de vaardigheden geleerd die hen in staat stellen om zich buitenshuis te handhaven;
- *'Ander' gedrag*: de leerlingen onderscheiden zich door anders-zijn (bijvoorbeeld gedrag, motivatie, haardracht, kleding, normen, waarden, religie, spraak, gewoonten, lichaamsgeur etc.);
- *Afkoopgedrag*: leerlingen kopen zich vrij om geen slachtoffer te zijn;
- *Klikgedrag*: de leerlingen praten argeloos met docenten over medeleerlingen;
- *Aandachttrekkend gedrag*: de leerlingen lijken er genoeg in te scheppen slachtoffer te zijn.

3.4 Beweegredenen

Hoewel met de kenmerken van pesters en slachtoffers, en de gedragstypen in het achterhoofd er wellicht al meer duidelijk is omtrent de vraag *waarom* leerlingen pesten, geeft een grootschalig onderzoek in Australië (Rigby, 2008) de meest belangrijke beweegredenen van pesters om daadwerkelijk tot pesten over te gaan. Volgens Rigby (2008) zijn de belangrijkste redenen:

- 'Omdat het slachtoffer me irriteerde'
- 'Om quitte te staan met het slachtoffer'
- 'Voor de lol'
- 'Omdat anderen het ook deden'
- 'Omdat het slachtoffer een 'mietje' is'
- 'Om te laten zien hoe stoer ik ben'
- 'Om geld of dingen van het slachtoffer te bemachtigen'

3.5 Uitingen

Er zijn tientallen verschillende manieren waarop pesters zich uiten. Deze belangrijkste uitingen kunnen in vier categorieën worden ingedeeld (Van Hattum, 1997; Olweus, 1989) en zijn: fysieke geweldpleging, verbale geweldpleging, overige vormen van bedreigen en jennen (waartoe ook indirecte geweldpleging als buitensluiten en negeren hoort) en cyberpesten (zie ook 3.3.2 Gedragingen). Cyberpesten is een combinatie van indirect pesten en verbale geweldpleging via sociale media als Facebook, Hyves, Twitter, Myspace, Google+, MSN en persoonlijke blogs.

Opvallend is dat zowel Van Hattum (1997) als Rigby (2008) weinig aandacht aan cyberpesten besteden. Een logische verklaring hiervoor is dat in de periode dat Van Hattums onderzoek plaatsvond (1992 – 1997) de rol van de populaire sociale media minimaal tot nihil was (Myspace werd in 2003 opgericht, en zowel Hyves als Facebook in 2004. [Http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html](http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html). Laatst geraadpleegd op 21 maart 2012). Rigby (2008) daarentegen erkent dat cyberpesten een steeds groter probleem wordt (volgens een onderzoek uit 2008 zouden 25% van de leerlingen in Canada en 14% van Australische kinderen via digitale weg gepest worden), maar besteedt in zijn boek verder geen aandacht aan deze vorm van pesten. Voor deze *social media* is deels gekozen omdat deze (Facebook, Hyves, Twitter en MSN) de populairste *social media* onder 8- tot 19-jarigen zijn (Duimel, Pijpers & Borgdoff, 2012). De minder populaire *social media* (MSN, Myspace, Google+ en persoonlijke blogs) zijn uitsluitend in het onderzoek meegenomen om te voorkomen dat zij als antwoordopties voor de respondenten zouden ontbreken.

4 Onderzoeksvraag en hypothese

De onderzoeksvraag luidt als volgt: *in hoeverre is er een aantoonbaar verband tussen het geslacht en onderwijsniveau aan de ene kant, en de beweegredenen en uitingen van pesters aan de andere kant?*

De deelvragen zijn als volgt:

- In hoeverre hebben vmbo-leerlingen, gebaseerd op mijn vooroordelen, andere beweegredenen om te pesten dan havo- of vwo-leerlingen?
- In hoeverre zijn de uitingen van pestende vmbo-leerlingen in vergelijking tot havo- en vwo-leerlingen meer of minder agressief ofwel fysiek? Hebben eerdere onderzoeken van Olweus, Van Hattum en Mooij hierover gelijk gehad?

- In hoeverre maakt het geslacht verschil uit bij pestende leerlingen? En hebben ook hier weer eerdere onderzoeken van Olweus, Van Hattum, Mooij, Van Bezouw en Roland gelijk gehad?
- Wat maakt, naar aanleiding van de vraag van de school, slachtoffers 'anders' dan andere medeleerlingen waardoor zij sneller het zwarte schaap zijn? En in hoeverre speelt het onderwijsniveau hier een rol bij?
- En hoe groot is de rol van *social media* bij pesten? Is het belangrijk om de rol van *social media* mee te nemen in het Pest Project en de Sova-training van de school?

Mijn verwachtingen zijn:

- Dat er een **verschil** zal zijn wat betreft beweegredenen om te pesten bij vmbo-, havo- of vwo-leerlingen: vmbo-leerlingen pesten eerder omdat zij zich aan hun slachtoffer ergeren, dan havo- of vwo-leerlingen (gebaseerd op mijn omgang met vmbo-leerlingen waarin ik merkte dat zij sneller geneigd zijn om zowel meer fysiek als verbaal te reageren op een medeleerling die storend of opvallend gedrag vertoonde);
- Dat het **onderwijsniveau** van leerlingen invloed heeft op de uitingsvormen van pesten: leerlingen op het vmbo niveau pesten **meer** fysiek dan verbaal, dan leerlingen op havo- en vwo-niveau (gebaseerd op eigen ervaringen, gesprekken met collega's, bijwonen van de SoVa-training). Ook maakt het **geslacht** van leerlingen die op het vmbo pesten **niet** uit wanneer het gaat om beweegredenen en uitingen van pesten: meisjes doen niet heel veel onder voor de jongens wanneer het gaat om agressieve uitingen en de beweegredenen die daar achter steken (gebaseerd op mijn omgang met vmbo-leerlingen, waarbij ik merk dat vrouwelijke leerlingen over het algemeen geen moeite lijken te hebben met het hebben van een grote mond, dreigen en lichamelijk contact);
- Dat het **anders** zijn of gedragen van leerlingen een grote rol speelt bij het 'zijn van het zwarte schaap' en dat niet elk niveau hetzelfde 'anders zijn' heeft;
- Dat *social media* een **grote rol** spelen in pesten (gebaseerd op het onderzoek van Duimel, Pijper & Borgdorff (2012) waarin naar voren is gekomen dat 8% van vmbo-leerlingen gepest is via *social media* op zijn of haar mobiele telefoon).

5 Relevantie

Het onderzoek heeft een persoonlijke relevantie omdat een groot aantal mensen (waaronder ikzelf) vooroordelen over vmbo-leerlingen hebben, ondanks onderzoeken als die van Van Hattum (1997), van Bezouw (2012), Roland (1989), Olweus (1991 & 1978)) en Mooij (1992) welke uitwijzen dat het onderwijsniveau geen invloed heeft op de beweegredenen en uitingen van pestende leerlingen. Het zou, als aankomend docent op een vmbo-school, erg prettig zijn om te weten dat vmbo-leerlingen niet allemaal in mijn 'hokje' van agressieve pester passen. De praktische relevanties van dit onderzoek liggen in de verzoeken van de school naar onderzoek naar de rol van social media en kenmerken van slachtoffers waardoor juist zij gepest worden.

6 Het onderzoek

6.1 Onderzoeksmethode

Als onderzoeksmethode is er gebruik gemaakt van een digitale enquête die leerlingen op school of thuis in hebben gevuld (zie Bijlage 14.1). Er is voor een enquête gekozen, omdat leerlingen op deze manier anoniem kunnen antwoorden; iets wat bij een onderzoek waarin leerlingen geconfronteerd worden met hun gedrag van groot belang is. Bovendien maakt een enquête, bijvoorbeeld in vergelijking met het interview of een observatie, het mogelijk om concrete informatie over de mate waarin iets voorkomt in de doelgroep te vergaren?, waarbij significante verschillen kunnen worden aangegeven en er makkelijker diepgaande statistische analyses uitgevoerd kunnen worden. Bovendien zijn de vragen en daarmee de antwoorden sterk gestandaardiseerd waardoor meer eenduidige antwoorden kunnen worden verkregen. De enquête is digitaal afgenomen omdat dit behoorlijk veel extra werk scheelt; de gegevens hoeven hierdoor namelijk niet handmatig te worden ingevoerd. Een tweede prettige bijkomstigheid is dat leerlingen de enquête hierdoor ook thuis konden invullen. Tenslotte zijn de gegevens meteen na het afronden beschikbaar en bruikbaar.

De vragen waaruit deze enquête bestaat zijn een samenstelling van de "Klasgenoten Relatie Vragenlijst-Junior" van Olweus (1991), de vragenlijst van Van Hattum (1997) en eigen samengestelde vragen (zie Figuur 23-1). Het onderzoek van Olweus waaruit een deel van de vragen komt, wordt wereldwijd gezien als een pioniersonderzoek op het gebied van pesten, en wordt door verschillende sociaalpedagogische instellingen gebruikt om onderzoek te doen naar relaties tussen klasgenoten op het gebied van pesten. De vragenlijst van Van

Hattum is eveneens positief aan verschillende validiteitsonderzoeken onderworpen geweest.

Acht zowel vrouwelijke als mannelijke kennissen (waaronder een docent voortgezet hoger onderwijs) uit verschillende lagen van de samenleving, en variërend van de leeftijd van 13 tot 64 jaar hebben de enquête in een pilot-test ingevuld en hebben feedback gegeven over de duidelijkheid van de vragen (dus ook de zelf samengestelde vragen), opzet en hebben daarnaast ook tips gegeven. Deze feedback en tips gingen met name over de volgorde van de vragen, vreemde zinnen, onduidelijkheid van vragen en suggesties bij uitingen. Deze feedback is meegenomen in de uitwerking van de definitieve versie van de enquête. De uiteindelijke enquête is door een docent met 45 jaar ervaring in het onderwijs ingevuld en was volgens hem geschikt met het oog op de onderzoeksvragen.

6.2 Context en respondenten

De respondenten zijn leerlingen van een christelijke school in het westen van Noord Brabant met 2202 leerlingen verspreid over twee locaties (vmbo-unit en havo- en vwo-unit). In totaal hebben 414 leerlingen afkomstig van beiden units de enquête digitaal ingevuld, zowel thuis als op school tijdens het mentoruur. Hiervoor zijn de mentoren benaderd, die hun leerlingen de link voor de website waar de enquête op stond hebben gegeven. Respondenten uit 4-havoklassen hebben via het interne mailapparaat persoonlijk een uitnodiging tot het afnemen van de enquête ontvangen, omdat deze leerlingen geen vaste mentorgroepen hebben. Het onderwijsniveau varieert van vmbo-t tot en met vwo; het leerjaar van de eerste klas tot en met de vierde klas, en de leeftijd van 11 jaar tot 17 jaar. Alle leerlingen hebben in de introductieweek van hun brugklasjaar de Sova-training gehad. Het afnemen van de enquête heeft drie weken in beslag genomen.

Gestreefd is naar een representatieve samenstelling van respondenten; daarom zijn de mentoren van evenveel vmbo- als havo- en vwo-klassen benaderd. In de onderzoeksresultaten (zie hoofdstuk 13) is te zien dat er een evenwichtige samenstelling van respondenten wat betreft geslacht en onderwijsniveau bereikt is.

Naast de 'daders' en 'slachtoffers' zijn ook de getuigen ondervraagd over vermeende beweegredenen, uitingen en het gebruik van *social media*. Deze resultaten zijn echter niet in dit verslag verwerkt omdat ten eerste deze resultaten, nog meer dan bij de slachtoffers, gebaseerd zijn op ideeën over pesten van buitenstaanders. Ten tweede zijn de resultaten niet opgenomen dit buiten de reikwijdte van het onderzoek viel.

6.3 Variabelen

De volgende variabelen worden in de vragenlijst gebruikt:

1. *Geslacht (man of vrouw)*
2. *Leeftijd (11 tot en met 17)*
3. *Klas (1 tot en met 4)*
4. *Niveau (vmbo-t tot en met vwo)*
5. *Rol (pester, slachtoffer, slachtoffer én dader tegelijk) waarbij pesten gedefinieerd is als 'Het (meestal) opzettelijk of expres kwetsen of pijn doen van een medeleerling. Meestal gebeurt dit regelmatig en voor langere tijd'.*
6. *Pester, slachtoffer en dader én slachtoffer tegelijk. Beweegredenen om te pesten:*

- *Om indruk op de vriendengroep te maken*
- *Ergeren aan medeleerling*
- *'Voor de lol'*
- *Door het slechte humeur*
- *Wraak (gepest worden door slachtoffer)*
- *Anders*
- *Onbekend*
- *Om geld of andere spullen van het slachtoffer te krijgen*

7. *(Vermeend) 'Anders' zijn slachtoffer. Het slachtoffer:*

- *Is niet anders*
- *Heeft een totaal andere kledingstijl*
- *Heeft een andere geloofsovertuiging*
- *Haalt hogere of lagere cijfers*
- *Anders*
- *Komt niet uit Nederland*
- *Is homoseksueel*
- *Ziet er lichamelijk anders uit*
- *Gedraagt zich anders*
- *Onbekend*

8. *Uiting van pesten: fysiek*

- *Schoppen*
- *Laten struikelen*
- *Slaan*
- *Weg versperren*
- *Gooien van voorwerpen naar medeleerling*

9. *Uiting van pesten: verbaal*

- *Napraten ('papegaaien')*
- *Rare geluiden maken als slachtoffer passeert*
- *Dreigen met geweld*
- *Roddelen*
- *Uitschelden*
- *Bijnamen geven*

- *Opmerkingen over geloofsovertuiging maken*
- *Gemene opmerkingen maken (overig)*
- *Opmerkingen over land van afkomst maken*
- *Opmerkingen over kleding maken*
- *Opmerkingen over huidskleur maken*
- *Opmerkingen over lichaam maken*
- *Opmerkingen over homoseksualiteit maken*

10. Uiting van pesten: diverse vormen van bedreigen en jennen

- *Opsluiten*
- *Kleding of andere spullen verstoppen*
- *Spullen stelen*
- *Doodzwijgen*
- *Buitensluiten*
- *Negeren*

11. Rol van social media - frequentie:

- *< 5 keer per dag*
- *Tussen 5 en 15 keer per dag*
- *Tussen 15 en 30 keer per dag*
- *> 30 keer per dag*

12. Rol van social media – typen:

- *Facebook*
- *Hyves*
- *MSN*
- *Twitter*
- *Google+*
- *Myspace*
- *Persoonlijke blog*

13. Interesse in Sova-training:

- *Nee*
- *Ja*
- *Misschien*
- *De respondent gaat momenteel al naar de Sova-training*
- *De respondent is al ooit naar de Sova-training geweest, maar gaat nu niet meer*

Aan de respondenten werd duidelijk gemaakt dat het pesten, gepest worden of getuige zijn van pesterijen sloeg op medeleerlingen op *dezelfde* school als waar zij nu zitten.

De vragen zijn een samenstelling van de Klasgenoten Relatie Vragenlijst-Junior van Olweus (1991), de vragenlijst van Van Hattum (1997) en eigen samengestelde vragen. De Cronbach's alpha van de vragen uit de vragenlijst van Olweus is α 0,76 (Olweus, 1991). De beweegredenen zijn afkomstig van het onderzoek van Olweus. Niet alle vragen van het onderzoek van Olweus zijn gebruikt omdat zijn onderzoek vrij veel open vragen bevatte (vragen als: 'Met deze leerling wil ik het liefst samenwerken' en 'Deze leerling pest me het meest'). Bovendien gaan veel vragen uit de vragenlijst van Olweus over gevoelskwesaties. Een deel van de uitingen zijn ontleend aan de vragenlijst van Van Hattum. De Cronbach's alpha van de vragen uit de vragenlijst van Van Hattum is α 0,81 (Van Hattum, 1997). Niet alle vragen van Van Hattum zijn gebruikt, omdat zij naast uitingen ook andere aspecten van pesten onderzocht heeft die niet relevant zijn voor dit onderzoek (bijvoorbeeld de beleving van en de visie op pesten door docenten). Het andere deel van de uitingen is door mijzelf aangevuld, waarbij ik simpelweg alle mogelijke uitingen die in mij opkwamen heb gebruikt. Om te voorkomen dat hierbij belangrijke uitingen vergeten zouden worden, heb ik 'Anders' als antwoordoptie hier aan toegevoegd.

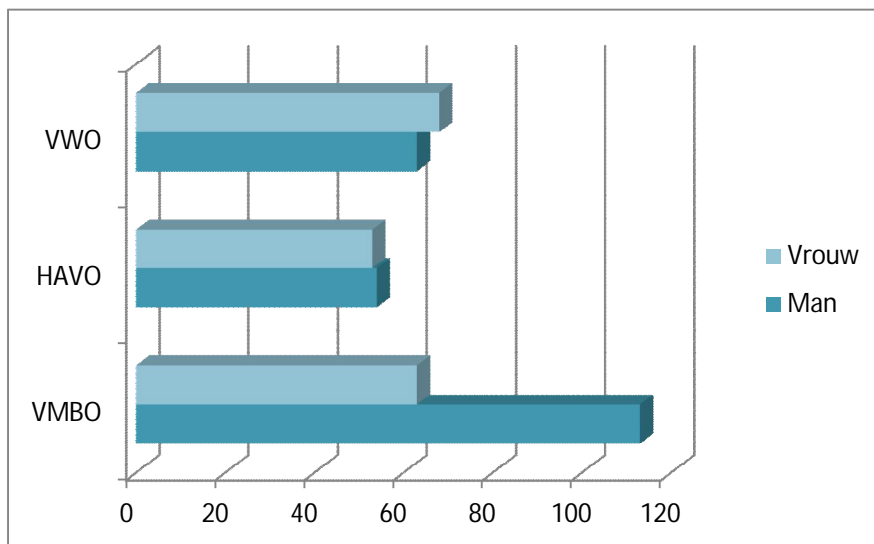
6.4 Dataverwerking

De verkregen data zijn kwalitatief en statistisch door middel van het statistisch analyseprogramma SPSS verwerkt. Door middel van Cronbach's alpha is de betrouwbaarheid van de schalen (de vormen van pesten: fysiek, verbaal en overige vormen van pesten) getest; de waarde moest boven 0,75 liggen om betrouwbaar te zijn (zie hoofdstuk 7). Door middel van de *one-way anova*-test zijn de significantieniveaus van de drie schalen pesten (fysiek, verbaal en diverse vormen van jennen en bedreigen); de waarden moesten, gezien het een kleinschalig onderzoek is, kleiner zijn dan 0,10 zijn om significant te zijn (zie Bijlagen in hoofdstuk 14). De grafieken zijn in Excel gemaakt.

6.5 Geslacht en niveau respondenten

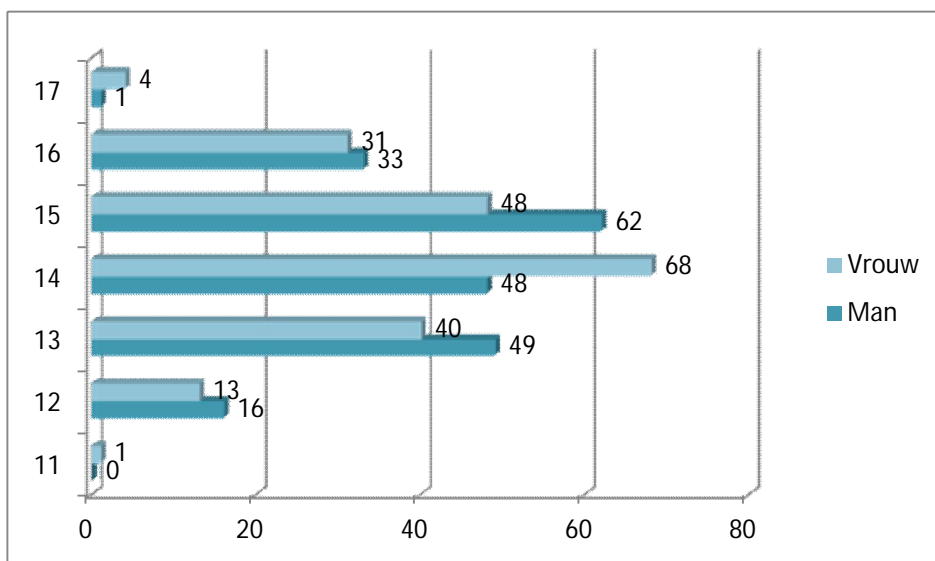
In totaal hebben 414 leerlingen van klas 1 tot en met 4 de enquête afgenomen. Hiervan is 56% (232) man en 44% (182) vrouw; zie Figuur 6-1 (zie Tabel 14-2 en 14-3).

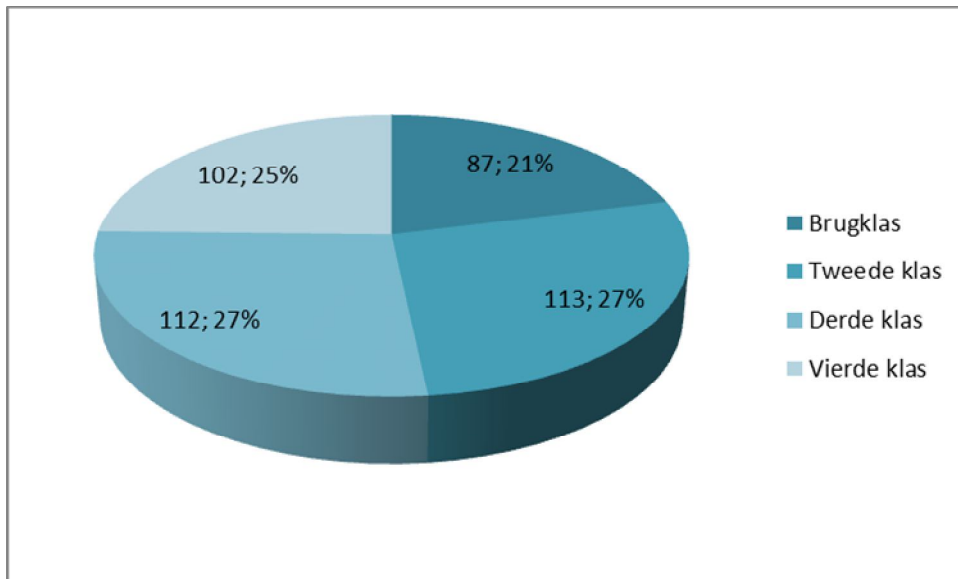
Figuur 6-1. Geslacht & Onderwijsniveau (N = 414)

De meest voorkomende leeftijd is 14 (28%) en de minst voorkomende leeftijd is 11 (0.2%); zie Figuur 11-2 en Tabel 19-2.

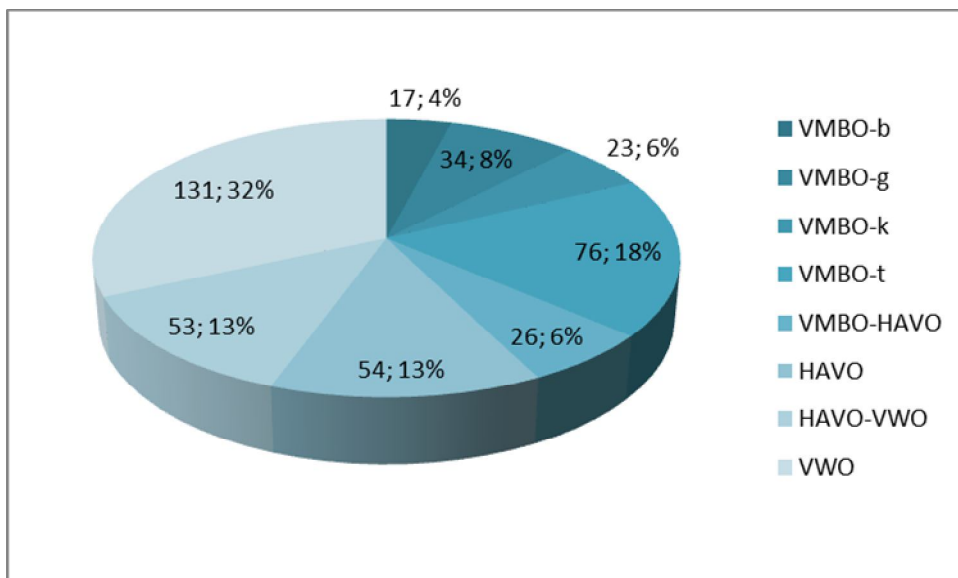

Figuur 6-2: Geslacht respondenten en leeftijd (N = 414)

De meeste respondenten komen uit de tweede klas (zie Figuur 6-3) en leerlingen uit vmbo hebben de enquêtes het meest ingevuld (zie Figuur 6-4) (zie ook Tabellen 14-3 en 14-4).

Figuur 6-3: Onderwijsniveau respondenten (N = 414)

Figuur 6-4: Leerjaar respondenten (N = 414)

Wat betreft het onderwijsniveau was het streven een gevarieerde samenstelling, waarin alle niveaus op ongeveer even grote wijze representatief in de resultaten terug konden worden zien. Dit is redelijk gelukt; wanneer alle typen vmbo en vmbo/havo bij elkaar geteld worden is dat 43% van de reacties; havo en havo/vwo bij elkaar gerekend is 26% van de reacties en vwo komt uit op 32% van de reacties. De keuze om juist deze driedeling te maken is gebaseerd op mijn ervaring met klassen waarin verschillende niveaus binnen één klas zitten. Hierbij heb ik gekeken naar gedrag en houding binnen en buiten de klas. Hieruit blijkt dat vwo-leerlingen een stuk rustiger en minder aanwezig zijn dan vmbo-leerlingen, en dat havo-

leerlingen hier tussenin vallen (uitzonderingen daargelaten). Bovendien is deze categorisering tot stand gekomen door middel van antwoorden van de collega's op de vraag hoe zij de verschillende onderwijsniveaus zouden indelen.

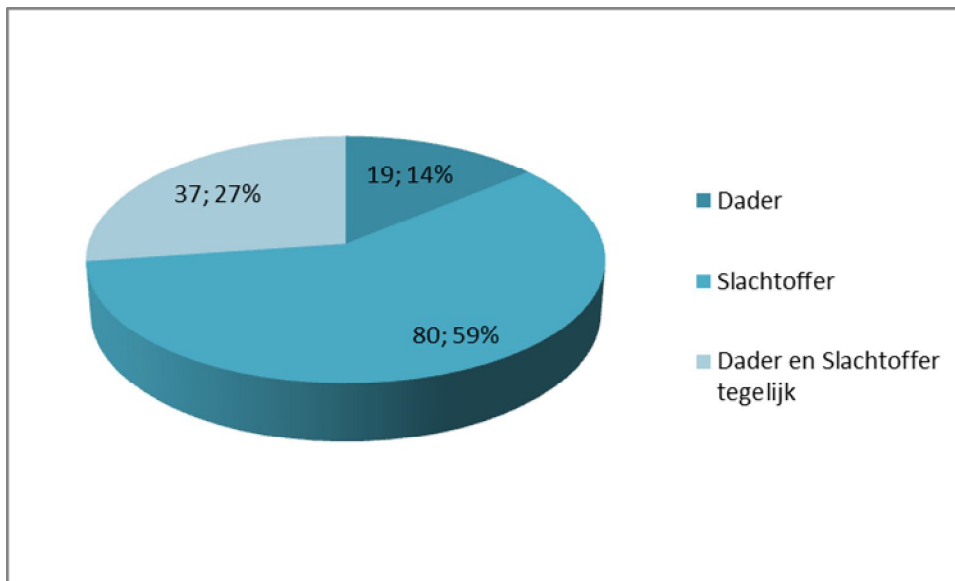
Bij het analyseren van de gegevens zal alleen uitgebreid op een resultaat worden ingegaan wanneer deze afwijkt of opvalt, alsmede een laag significantieniveau heeft ($p = < 0,10$).

7 Resultaten pesten algemeen

Om er zeker van te kunnen zijn dat deze indeling correct is en dus de uitingen voldoende aan elkaar gecorreleerd zijn, moet de betrouwbaarheid van de schaal onderzocht worden. Bij de eerste groep (fysieke geweldpleging) zijn de uitingen hoog genoeg met elkaar gecorreleerd; Cronbach's alpha moet hoger zijn dan 0.75, pas dan is de schaal betrouwbaar genoeg. Te zien is dat $\alpha = 0,876$ bij *fysieke geweldpleging* (zie Tabel 14-7); $\alpha = 0,764$ bij *verbale geweldpleging* (zie Tabel 14-8) en $\alpha = 0,755$ bij *diverse vormen van jennen en bedreigen* (zie Tabel 14-9).

Bij de eerste vraag of leerlingen ooit gepest hadden, of gepest waren antwoordde 33% (136 leerlingen) dat zij **ooit** gepest hadden of gepest waren, en 67% (278 leerlingen) gaf aan zelf **nooit** te hebben gepest of gepest te zijn (zie Tabellen 14-5 en 14-6).

Binnen de groep die ooit te maken had gehad met pesten of gepest worden, is 14% (19 leerlingen) de 'dader', 59% (80 leerlingen) het 'slachtoffer' en 27% (37 leerlingen) 'dader' en 'slachtoffer' tegelijk (zie Tabellen 14-6 en 14-7). Kijkend naar de gehele groep ondervraagden is 5% van de leerlingen dus 'dader', 19% 'slachtoffer' en 9% 'dader' en 'slachtoffer' tegelijk. Zie Figuur 7-1.

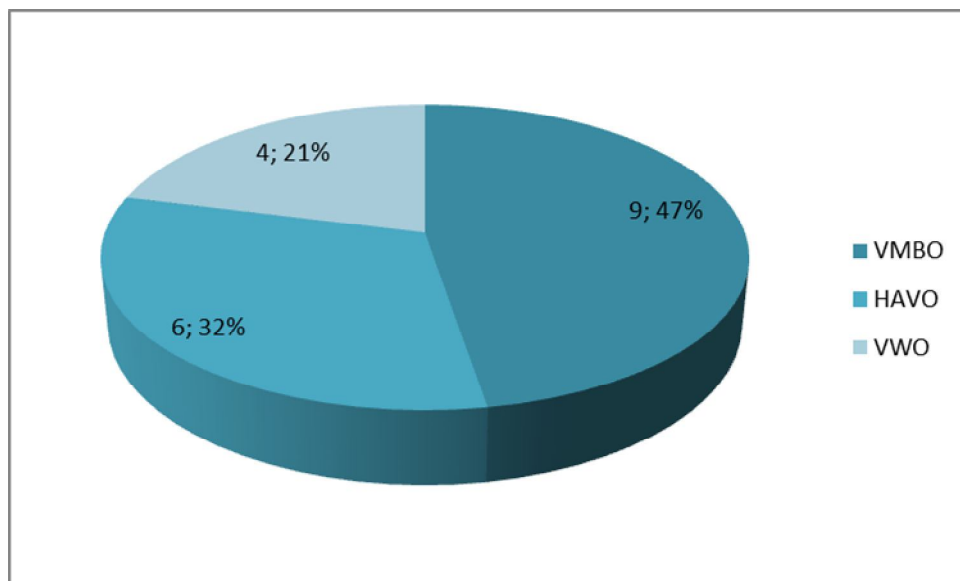

Figuur 7-1: Rol bij pesten: 'dader', 'slachtoffer', 'dader' en 'slachtoffer' tegelijk (N = 136)

Binnen de groep die aangaf nooit te hebben gepest en gepest te zijn, gaf 79% (219 leerlingen) aan dat zij wel ooit hebben gezien of meegemaakt dat een (mede)leerling gepest werd, terwijl 21% (59 leerlingen) zei dat ze **nooit** gezien of meegemaakt hebben dat een (mede)leerling gepest werd.

7.1 Resultaten daders

53% Van de daders is mannelijk (10 respondenten), en 47% is vrouwelijk (9 respondenten). Figuur 7-2 laat zien dat 47% van de daders op het vmbo zit, tegenover 32% op de havo en 21% op het vwo. Bij het analyseren van de resultaten zijn alleen de significante uitkomsten en verbanden opgenomen. Zie voor de complete tabellen de bijlagen in hoofdstuk 14.

Figuur 7-2. Onderwijsniveau daders (N = 19)

In hoeverre is er een verschil in het onderwijsniveau en het geslacht aan de ene kant, en beweegredenen aan de andere kant?

Kijkend naar de beweegredenen en het onderwijsniveau van de pesters, valt op dat van de respondenten die aangaven dat omdat "slachtoffer zich vervelend gedroeg" een belangrijkste beweegreden was, maar liefst 62% van het vmbo komt, tegenover 15% van de havo en 23% van het vwo (zie Tabel 14-11).

Verder valt op dat wanneer gekeken wordt naar het geslacht van de daders in relatie tot de beweegredenen, "Omdat ik in een slecht humeur was" een typische vrouwelijke beweegreden lijkt te zijn (67% vrouwen tegenover 33% mannen, zie Tabel 14-10). "Omdat ik gewoon zin had om te pesten" lijkt daarentegen een typische mannelijke beweegreden (67% mannen tegenover 33% vrouwen, zie Tabel 14-10).

Het verband tussen het onderwijsniveau en de uitingen: pesten vmbo-leerlingen meer fysiek dan havo- of vwo-leerlingen?

Tabel 14-34 laat zien dat het significantieniveau van de schaal 'Fysiek pesten' in combinatie met het onderwijsniveau vmbo te hoog is ($p = 0,695$). Dit wil dus zeggen dat er geen verband is tussen het fysiek pesten van een leerling, en het feit dat een leerling op het vmbo zit. Anders gezegd: fysiek pesten is geen typische uiting voor een vmbo-leerling.

Het verband tussen het geslacht en de uitingen: pesten meisjes op het vmbo even fysiek als jongens op het vmbo?

Mijn hypothese was dat meisjes op het vmbo even fysiek pesten als jongens op het vmbo. Tabel 14-35 laat zien dat deze hypothese ontkracht is: vrouwelijke vmbo-leerlingen pesten veel minder fysiek dan mannelijke vmbo-leerlingen ($p = 0,453$; er is dus geen significant verband tussen vrouwelijke vmbo-leerlingen en fysiek pesten).

In hoeverre is er een relatie tussen het onderwijsniveau, het geslacht en het 'anders' zijn

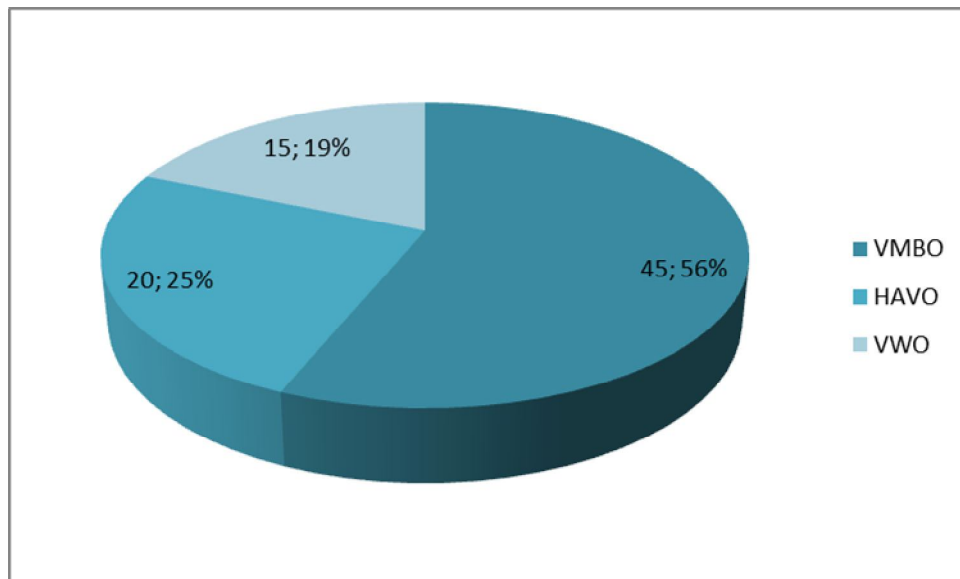
Wanneer gekeken wordt naar de relatie tussen "Mijn medeleerling heeft een totaal andere kledingstijl" als 'anders' zijn en het onderwijsniveau, laat tabel 14-15 zien dat vmbo-leerlingen deze manier van 'anders' zijn belangrijker vinden dan havo- of vwo-leerlingen: 100% van de respondenten die dit antwoord gaf komt van het vmbo tegenover 0% havo en vwo. "Mijn medeleerling ziet er lichamelijk anders uit" is opvallend genoeg juist géén vmbo-opmerking, maar een opmerking die evenredig bij havo- en vwo-leerlingen past (50% havo en vwo, tegenover 0% vmbo, zie ook Tabel 14-15). "Mijn medeleerling gedraagt zich anders" is wederom een reden voor vmbo-leerlingen om een leerling te pesten; 60% van de respondenten die deze reden aangaf is een vmbo-leerlingen, tegenover 20% havo- en 20% vwo-leerlingen (zie Tabel 14-15). Maar voordat gedacht wordt dat vmbo-leerlingen minder tolerant zijn naar 'andere' leerlingen; de reden "Mijn medeleerling was niet anders" is juist door vmbo-leerlingen aangegeven: 63% vmbo tegenover 13% havo en 25% vwo (zie Tabel 14-15).

De rol die het geslacht speelt in het 'anders' zijn van leerlingen lijkt op slechts een punt naar voren te komen; alleen bij "Mijn medeleerling heeft een andere kledingstijl" springen de vrouwelijke respondenten eruit; maar liefst 75% van de respondenten die aangaven dat dit een reden is om een slachtoffer te pesten is een meisje, tegenover 25% jongens (zie Tabel 14-14).

7.2 Resultaten slachtoffers

51% van de slachtoffers is mannelijk (41 leerlingen) en 49% vrouwelijk (38 leerlingen). Zoals Figuur 7-3 laat zien zit maar liefst 56% van de slachtoffers op het vmbo (45), 25% op de havo

(20) en 19% op het vwo (15). Bij het analyseren van de resultaten zijn wederom alleen de significante uitkomsten en verbanden opgenomen.

Figuur 7-3. Onderwijsniveau slachtoffers (N = 80)

In hoeverre is er een verschil in het onderwijsniveau en het geslacht aan de ene kant, en vermeende beweegredenen aan de andere kant?

Wat betreft beweegredenen om te pesten is het lastig om uit de resultaten harde conclusies uit te trekken. De slachtoffers hebben namelijk aangegeven waarom zij *denken* dat de dader pestte. Toch kunnen er op zijn minst een aantal veronderstellingen aan te verbinden zijn. Wat betreft het onderwijsniveau lijken "Omdat mijn dader een slecht humeur had" (75% vmbo tegenover 25% havo en 0% vwo), "Omdat vrienden en vriendinnen van de dader het ook deden" (55% vmbo tegenover 18% havo en 27% vwo) en "Omdat de dader indruk op zijn vriendengroep wilde maken" (56% vmbo tegenover 24% havo en 20% vwo) typische vermeende beweegredenen zoals beleefd door slachtoffers op het vmbo (zie Tabel 14-17)

Wat opvalt in de resultaten is dat meisjes meer aangeven dat er een andere beweegreden voor de dader was (73% meisjes tegenover 27% van de jongens, zie Tabel 14-16). Wanneer je deze antwoorden bekijkt (zie Figuur 14-2), is duidelijk dat de leerlingen de vraag anders interpreteerden dan dat de bedoeling was. Bij het beantwoorden trekken zij de oorzaak naar zichzelf, in plaats van uit de beweegredenen van de dader te denken.

Het verband tussen het onderwijsniveau en de uitingen: worden vmbo-leerlingen meer fysiek dan havo- of vwo-leerlingen gepest?

Tabel 14-36 laat zien dat het significantieniveau te hoog is om een concreet verband te leggen tussen de schaal van 'fysiek pesten' en het onderwijsniveau vmbo ($p = 0,683$). Ook hier weer kan de hypothese dat vmbo-leerlingen vaker fysiek pesten, ontkracht worden.

Het verband tussen het geslacht en de uitingen: worden op het vmbo meisjes even fysiek als jongens gepest?

Tabel 14-37 laat zien dat het significantieniveau tussen schaal 'Fysiek gepest worden' en het vrouwelijk geslacht van het slachtoffer $p = 0,241$ is, en er dus geen significant verband is tussen het vrouwelijke geslacht van het slachtoffer en de mate waarop zij fysiek gepest worden.

In hoeverre is er een relatie tussen het onderwijsniveau, het geslacht en het 'anders' zijn?

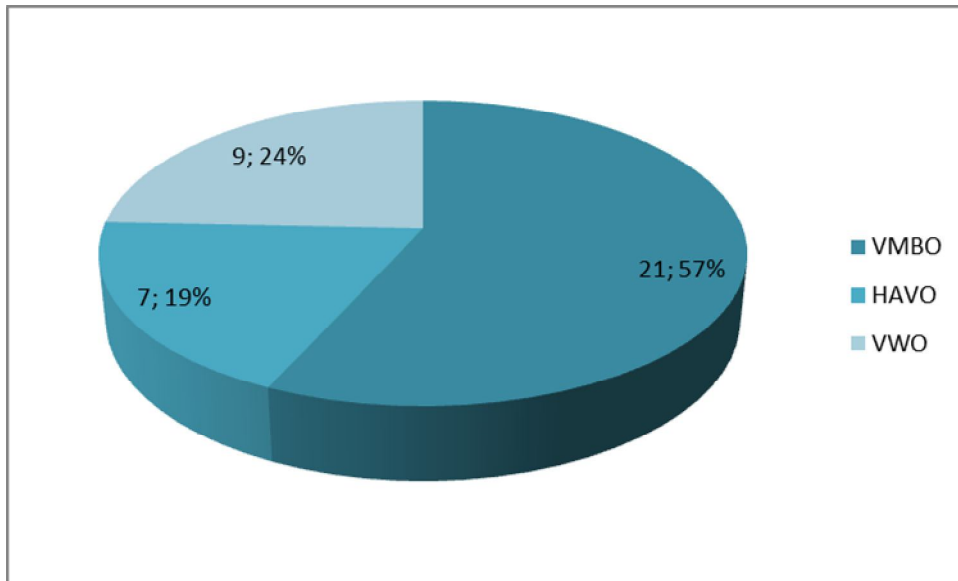
Wanneer gekeken wordt naar het onderwijsniveau, vallen drie resultaten op. "Ik heb een andere kledingstijl" (100% vmbo tegenover 0% havo en 0% vwo), "Ik zie er lichamelijk anders uit" (72% vmbo tegenover 18% havo en 11% vwo) en tenslotte "Ik gedraag me anders" (59% vmbo tegenover 35% havo en 6% vwo) zijn alle drie redenen die het meest voor vmbo-leerlingen als reden om gepest te worden lijken te gelden (zie Tabel 14-18).

Wat betreft het geslacht is alleen "Ik zie er lichamelijk anders uit" een vermeende 'anders' zijn die er uitspringt; van de respondenten die dit als antwoord aangaf, is 61% vrouwelijk tegenover 39% mannelijk (zie Tabel 14-19).

8 Daders en slachtoffers tegelijk

De derde categorie respondenten is de groep die zowel gepest werd, als gepest heeft. Dit zijn 37 leerlingen (9% van het totale aantal respondenten), waarvan 65% jongens (24 leerlingen) en 35% meisjes (13 leerlingen). 57% van de respondenten is vmbo-leerling, 19% havo-leerling en 24% vwo-leerling (zie figuur 8-1). Wederom zijn alleen de significante uitkomsten en dus verbanden vermeld.

Figuur 8-1: Onderwijsniveau 'Daders én slachtoffers' (N = 37)

8.1 Resultaten daders

In hoeverre is er een verschil in het onderwijsniveau en het geslacht aan de ene kant, en beweegredenen aan de andere kant?

Wanneer gekeken wordt naar het onderwijsniveau, valt op dat "Ik had gewoon zin om te pesten" (88% vmbo tegenover 0% havo en 12% vwo) en "Mijn medeleerling gedroeg zich vervelend" (65% vmbo tegenover 18% havo en 20% vwo) er alle twee procentueel uitspringen en alle twee met name door vmbo-leerlingen als antwoord aangegeven worden (zie Tabel 14-22).

De beweegreden "Omdat het slachtoffer mij juist pestte" heeft procentueel gezien een groot verschil tussen jongens of meisjes; 90% van de respondenten die dit aangaf als beweegreden is mannelijk, tegenover 10% vrouwelijke respondenten (zie Tabel 14-23).

Het verband tussen het onderwijsniveau en de uitingen: pesten vmbo-leerlingen meer fysiek dan havo- of vwo-leerlingen?

Tabel 14-38 zien dat er geen significant verband is tussen het onderwijsniveau vmbo en 'fysiek pesten'; namelijk $p = 0,468$.

Het verband tussen het geslacht en de uitingen: pesten meisjes op het vmbo even veel fysiek als jongens?

Tabel 14-39 laat zien dat $p = 0,732$, waaruit geconcludeerd kan worden dat er wederom geen verband is tussen vrouwelijke vmbo-leerlingen en fysiek pesten.

In hoeverre is er een relatie tussen het onderwijsniveau, het geslacht en het 'anders' zijn?

Wat betreft het onderwijsniveau vallen twee resultaten op: "Mijn medeleerling gedraagt zich anders" (55% vmbo tegenover 27% havo en 18% vwo) en "Mijn medeleerling heeft een andere kledingstijl" (60% vmbo tegenover 20% havo en 20% vwo); zie Tabel 14-24.

Wanneer naar het geslacht gekeken wordt, is "Mijn medeleerling was niet anders" een antwoord dat bij jongens lijkt te horen (86% jongens tegenover 14% meisjes, zie Tabel 14-25). Daarentegen is "Mijn medeleerling gedraagt zich anders" juist een antwoord dat bij de meisjes lijkt te horen; 64% van de respondenten die aangaven dat dit een reden was om te pesten, is een meisje, tegenover 36% jongens (zie Tabel 14-25).

8.2 Resultaten slachtoffers

In hoeverre is er een verschil in het onderwijsniveau en het geslacht aan de ene kant, en vermeende beweegredenen aan de andere kant?

Tabel 14-28 laat zien dat slachtoffers op het vmbo vaker aangeven dat zij vermoeden dat hun dader simpelweg "zin" had om te pesten (69% vmbo tegenover 8% havo en 23% vwo). Dezelfde tabel laat ook zien dat "Het maken van indruk op de vriendengroep" wederom een vermoedelijke beweegreden voor slachtoffers op het vmbo is (53% vmbo tegenover 20% havo en 27% vwo).

Wat betreft het geslacht is in Tabel 14-29 te zien dat "Het maken van indruk op de vriendengroep" vooral door mannelijke slachtoffers als een vermoedelijke beweegreden wordt gezien (60% jongens tegenover 40% meisjes).

Het verband tussen het onderwijsniveau en de uiting: worden vmbo-leerlingen meer fysiek dan havo- of vwo-leerlingen gepest?

Tabel 14-40 laat zien dat het verband tussen 'fysiek pesten' en het onderwijsniveau vmbo niet significant is ($p = 0,298$).

Het verband tussen het geslacht en de uitingen: worden meisjes op het vmbo net zo vaak fysiek gepest als jongens op het vmbo?

Net als bij de daders, slachtoffers en daders die tegelijk dader en slachtoffer waren, komt ook hier weer naar voren dat er geen significant verband is tussen het fysiek gepest worden en het vrouwelijke geslacht van vmbo-leerlingen ($p = 0,758$); zie Tabel 14-41.

In hoeverre is er een relatie tussen het onderwijsniveau, het geslacht en het 'anders' zijn?

Wanneer gekeken wordt naar het onderwijsniveau in relatie tot het vermeend 'anders' zijn van het slachtoffer vallen twee resultaten op. "Ik haal hogere of lagere cijfers dan mijn medeleerlingen" (67% vmbo tegenover 17% havo en 17% vwo) en "Ik gedraag me anders" (69% vmbo tegenover 15% havo en 15% vwo); zie Tabel 14-30.

"Ik heb een andere kledingstijl" is een 'afwijking' die bij meisjes lijkt te horen (67% meisjes tegenover 31% jongens, zie Tabel 14-31), terwijl "Ik gedraag me anders" (85% jongens tegenover 15% meisjes) en "Ik haal hogere of lagere cijfers dan mijn medeleerlingen" (67% jongens tegenover 33% meisjes) juist bij jongens lijken te passen (zie voor beiden Tabel 14-31).

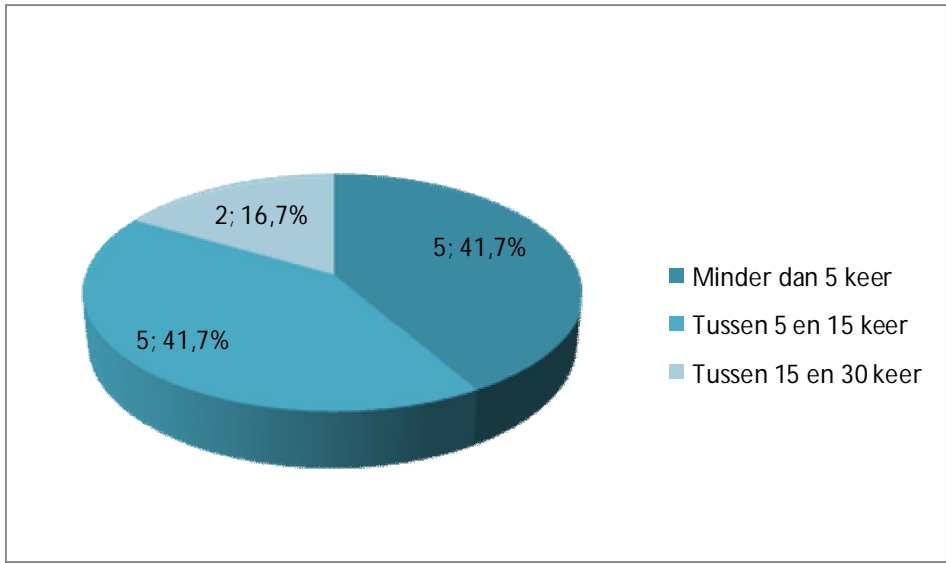
9 Rol van *social media*

Aan alle drie de groepen respondenten is gevraagd naar de rol van *social media* bij het pesten. Daarbij kon aangegeven worden hoe vaak zij het afgelopen schooljaar gepest zijn of gepest hebben via verschillende *social media* (Hyves, Facebook, MSN, Twitter, Google+, Persoonlijke blog en Myspace). De frequenties waren 'Minder dan 5 keer'; 'Tussen 5 en 15 keer'; 'Tussen 15 en 30 keer', 'Meer dan 30 keer' en 'Nooit'.

Bij de daders gaf 16% (3 leerlingen) aan gebruik te hebben gemaakt van *social media*. Google+, een persoonlijke blog, Myspace zijn hierbij nooit gebruikt. Bij Hyves gaf een respondent aan 'tussen de 5 en 15 keer' gepest te hebben, en een respondent 'tussen de 15 en 30 keer'. Bij Facebook gaf een respondent aan 'tussen de 5 en 15 keer' via deze *social media* te hebben gepest.

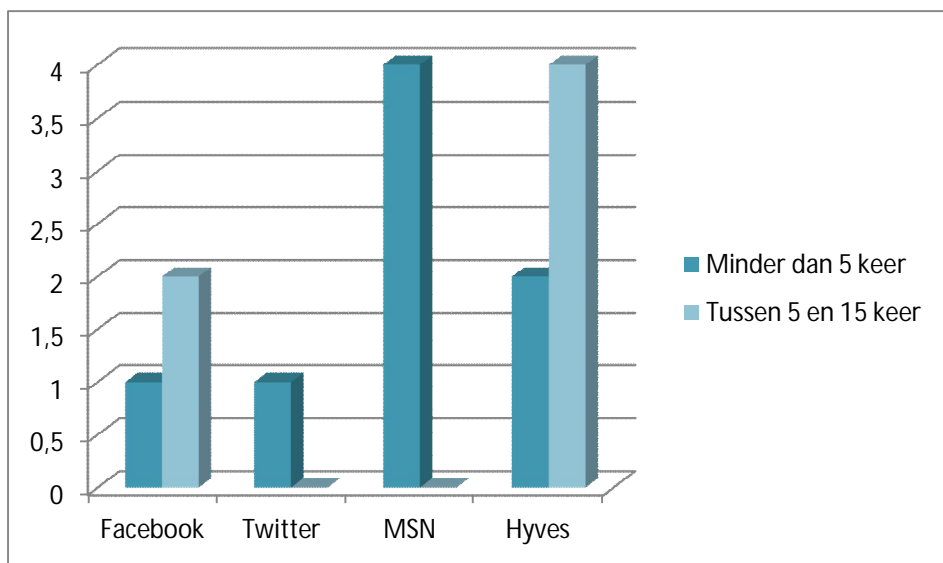
Bij de slachtoffers gaf 19% (15 leerlingen) aan via *social media* gepest te zijn. Bij Hyves gaven drie respondenten aan 'Minder dan 5 keer' gepest te hebben; vier respondenten 'Tussen 5 en 15 keer' en een respondent 'Meer dan 30 keer'. Wat betreft Facebook gaf een respondent aan 'Minder dan 5 keer' gepest te hebben, en een respondent 'Tussen 5 en 15 keer'. De rol van MSN is echter groter: vijf respondenten gaven aan 'Minder

dan 5 keer' gepest te hebben; vijf respondenten 'Tussen 5 en 15 keer' en twee 'Tussen 15 en 30 keer' (zie figuur 9-1).

Figuur 9-1. Frequentie aantal keer slachtoffer van pesten op MSN per schooljaar (N = 12)

Acht leerlingen (22%) die zowel dader als slachtoffer waren geweest, gaven aan door *social media* gepest te zijn. De rol van Twitter is hierbij minimaal; slechts een respondent gaf aan hierdoor 'Minder dan 5 keer' gepest te zijn. Bij Facebook is een respondent 'Minder dan 5 keer' gepest, en twee respondenten 'Tussen 5 en 15 keer'. De rol van MSN is minder groot dan bij de daders; vier respondenten gaven aan 'Minder dan 5 keer' gepest te zijn. Hyves speelt nu de belangrijkste rol; twee respondenten gaven aan 'Minder dan 5 keer' gepest te zijn, en vier respondenten 'Tussen 5 en 15 keer'; zie Figuur 19-2.

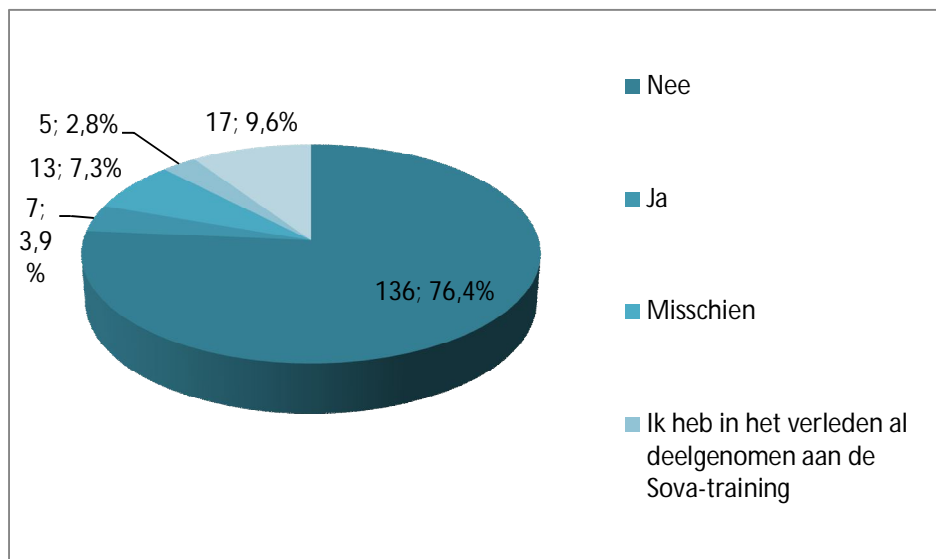
Figuur 9-2. Frequentie aantal keer slachtoffer van pesten van diverse soorten social media per schooljaar (N = 14)

Bij de ouders die ook slachtoffer waren gaven drie respondenten aan gebruik gemaakt te hebben van *social media* bij het pesten van hun slachtoffer. Bij Hyves werd door twee respondenten aangegeven dat zij 'Minder dan 5 keer gepest waren', en bij Twitter was er een leerling die ook 'Minder dan 5 keer' gepest was.

Welke conclusie kan hieruit getrokken worden? Dat volgens de ouders het pesten via *social media* vrijwel nihil is (slechts 1% van het totale aantal respondenten geeft aan via *social media* gepest te hebben). Bij de slachtoffers is dit aantal iets groter; 6% van het totale aantal respondenten geeft aan via *social media* gepest te zijn.

10 Sociale vaardigheidstraining

Aan alle respondenten die aangegeven hadden te hebben gepest, te zijn gepest of beiden, is gevraagd of zij eventueel interesse zouden hebben in het deelnemen aan de Sova-training. Het grootste deel (76%) gaf aan hier geen interesse in te hebben. 12% gaf aan al ooit te zijn geweest of op dit moment al te gaan, 3% heeft eventueel interesse en slechts 3% gaf aan zeker interesse te hebben (zie figuur 10-1)

Figuur 10-1. Interesse in de Sova-training (N = 195)

11 Conclusie

Ondanks het lage aantal respondenten dat aangaf te hebben gepest (bij zowel de daders als de daders die ook slachtoffer waren geweest), is het tot op zekere hoogte mogelijk de deelvragen te beantwoorden.

*Er is een **verschil** wat betreft beweegredenen om te pesten bij vmbo- havo- of vwo-leerlingen; vmbo-leerlingen pesten vaker omdat hun slachtoffer hen irriteert dan havo- en vwo-leerlingen.*

Vmbo-leerlingen geven inderdaad vaker aan dan havo- of vwo-leerlingen dat de hun beweegreden om te pesten is dat hun medeleerling "zich vervelend gedroeg" (van het totale aantal pestende respondenten gaf 25% van het vmbo deze beweegreden aan, tegenover 5% havo-leerlingen en 7% vwo-leerlingen).

*Het onderwijsniveau van leerlingen heeft invloed op de uitingen van pesten: leerlingen op het vmbo niveau pesten **meer** fysiek dan leerlingen op havo- en vwo niveau (gebaseerd op eigen ervaringen, gesprekken met collega's, bijwonen van de SoVa-training).*

De *one-way anova* tests hebben bij zowel de daders, slachtoffers en daders en slachtoffers binnen 'daders en slachtoffers tegelijk' uitgewezen dat er geen significant verband bestaat tussen vmbo-leerlingen en 'fysiek pesten'.

*Het **geslacht** van leerlingen die op het vmbo pesten niet maakt **niet** uit wanneer het gaat om beweegredenen en uitingen van pesten: meisjes doen niet veel onder aan jongens wanneer het gaat om agressieve uitingen en de beweegredenen die daar achter steken.*

Het geslacht maakt bij fysiek pesten door vmbo-leerlingen wel degelijk uit. Jongens op het vmbo pesten veel vaker op een fysieke manier dan meisjes die ook op het vmbo zitten.

*Het zich '**anders**' gedragen of zijn van leerlingen is een belangrijke oorzaak van het sneller zijn van het zwarte schaap.*

Van alle soorten 'anders' is "Ander gedrag" het meest aangegeven door zowel de daders, slachtoffers en de daders en slachtoffers binnen 'daders en slachtoffers tegelijk'; 24% gaf aan dat dit een reden was waarom een medeleerling 'anders' was. Daarop volgt "Niet van

toepassing" (dus niet 'anders'; 26%), "Lichamelijk anders" (18%) en tenslotte "Andere kledingstijl" (15%).

Social media speelt een grote rol binnen het pesten.

De resultaten geven aan dat het gebruik van *social media* door en voor daders, slachtoffers en daders en slachtoffers tegelijk vrijwel nihil is.

12 Discussiepunten

Een aantal opvallende uitkomsten van het onderzoek zet aan tot het vormen van mogelijke verklaringen.

Als eerste het aantal respondenten dat aangeeft ooit gepest te hebben. Gezien de overige resultaten van de slachtoffers lijkt me een uitkomst van slechts 19 'daders' niet erg betrouwbaar. Hoewel aan het begin van de enquête benadrukt is dat de leerlingen bij het invullen zonder problemen oprecht konden zijn, zal deze boodschap toch niet zijn doorgedrongen of niet serieus zijn genomen. Wellicht dat leerlingen alsnog bang waren voor repercussies van een docent of mentor. Een andere reden zou kunnen zijn dat wat sommige leerlingen (de slachtoffers) als pesten ervaren, andere leerlingen (de daders) meer als plagen zien.

Vervolgens viel in de resultaten op dat 28% van de leerlingen aangeeft dat zij een andere ('Anders') reden zien waarom zij gepest zijn. Wanneer je deze antwoorden bekijkt (zie bijlage 14-2), is duidelijk dat de leerlingen de vraag anders interpreteerden dan dat de bedoeling was. Bij het beantwoorden trekken zij de oorzaak naar zichzelf, in plaats vanuit de beweegredenen van de dader te denken. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat voor een aantal slachtoffers het invullen van deze enquête een middel zou kunnen zijn om zich te kunnen uiten. Door de hele enquête heen konden leerlingen als antwoordmogelijkheid 'anders' in de vorm van een open antwoord invullen (zie Figuren 14-2 tot en met 14-7). Hierbij zijn een aantal schokkende en verdrietige antwoorden gegeven, waarvan men zich kan voorstellen dat het voor de leerlingen prettig is om dit op een anonieme manier naar de buitenwereld te kunnen brengen.

13 Suggesties en reflectie

Eventueel vervolgonderzoek

Wegens het relatief kleine aantal respondenten, is het interessant om dit onderzoek op grotere schaal en bij verschillende scholen uit te voeren, waarbij een nog duidelijkere nadruk op de anonimiteit van de enquête gelegd wordt. Wellicht dat hierdoor een grotere groep respondenten aangeeft te hebben gepest, wat een meer genuanceerd beeld oplevert.

Suggesties voor de praktijk

De eerste vraag van de school was wat een leerling 'anders' maakt waardoor hij of zij sneller het slachtoffer van pesterijen wordt. Het dragen van andere kleding, het er lichamelijk anders uitzien en zich anders gedragen zijn de belangrijkste 'afwijkingen' waardoor een leerling sneller gepest kan worden. Daarnaast is vaak aangegeven dat een medeleerling helemaal niet 'anders' is. De school zou hier bij de Sova-training rekening mee kunnen houden; de deelnemers van de Sova-training zouden gerustgesteld kunnen worden dat met name externe 'afwijkingen' hen anders maakt, en hun gedrag niet altijd de hoofdoorzaak is voor het zijn van het zwarte schaap (hoewel benadrukt moet worden dat met 'ander gedrag' niet per definitie iets negatiefs wordt bedoeld; andere humor of stiller zijn dan de rest van de klas valt ook onder 'ander' gedrag).

De tweede vraag was wat de rol van social media binnen pesten is. De resultaten van het onderzoek laten zien dat de rol van social media te verwaarlozen is. Echter, het onderzoek van Duimel, Pijper en Borgdorff (2012) geeft aan dat kinderen steeds meer gebruik maken van *social media*, waardoor de kans groot is dat ook steeds meer kinderen de mogelijkheid hebben via social media te pesten en gepest te worden. Het is dus verstandig om *social media* bij zowel het Pest Project als de Sova-training te betrekken.

Aanbevelingen voor het doen van een praktijk gericht onderzoek

Hoewel dit onderzoek vrij kleinschalig is, is de uitvoering vrij arbeidsintensief geweest. Het inlezen in de literatuur, het maken en pilottesten van de enquête, het statistisch verwerken van de gegevens en het uitwerken in het verslag is erg tijd- en energierovend geweest. En hoewel er geen enkel ander onderwerp was wat mijn interesse meer had gehad, heb ik mezelf achteraf vaak verweten dat ik dit onderzoek (met geen enkele ervaring in statistiek en in het schrijven van een onderzoek vanuit de richtlijnen van de sociale wetenschappen) in

alleen heb gedaan. Aankomende lio's kan ik dan ook van harte aanbevelen wanneer het praktijk gericht onderzoek een onderzoeksmethode vereist waar zij weinig tot geen ervaring in hebben, deze in groepsverband uit te voeren.

Tenslotte wil ik Caroliene van Waveren Hogervorst graag bedanken voor alle tijd en energie die zij in haar uitstekende begeleiding en uitgebreide feedback heeft gestoken.

14 Bijlagen

Plagen	Pesten
Gebeurt onbezonnen of spontaan.	Gebeurt met opzet: de pestkop weet van te voren wie hij of zij zal pesten, op welke manier en wanneer.
Heeft geen kwade bijbedoelingen.	Wil iemand bewust kwetsen of kleineren.
Duurt niet lang, gebeurt niet vaak en is onregelmatig.	Kan lang blijven duren, gebeurt meer dan eens, is systematisch. Houdt niet vanzelf op na een tijdje.
Speelt zich af tussen 'gelijken'.	De strijd is ongelijk: de pestkop heeft altijd de bovenhand. De pestkop voelt zich zo machtig als het slachtoffer zich machteloos voelt.
Is meestal te verdragen of zelfs plezierig, maar het kan ook kwetsend of agressief zijn.	De pestkop heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.
Meestal één tegen één.	Meestal een groep (pestkop, meelopers en supporters) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.
De rollen liggen niet vast: nu een plaagt de ene, dan de andere.	Heeft een vaste structuur. De pestkoppen zijn meestal dezelfde, de slachtoffers ook. Als de slachtoffers wegvallen, kan de pestkop wel op zoek gaan naar een ander slachtoffer.
De pijn (lichamelijk of geestelijk), is draaglijk en van korte duur. Soms wordt ze als prettig ervaren (plagen is kusjes vragen!).	Als er niet op tijd wordt ingegrepen, kunnen de lichamelijke en geestelijke gevolgen ingrijpend zijn en lang nawerken.
De relaties worden na het plagen meteen hervat.	Het is niet makkelijk om na het pesten een evenwichtige relatie te vinden; het herstel gaat moeilijk en traag.
Het geplaagde kind blijft een volwaardig lid van de groep.	Het slachtoffer kind is geïsoleerd, voelt zich eenzaam en voelt dat het niet meer bij de groep hoort.
De groep lijdt niet onder plagerijen of vindt nadien meteen haar draai terug.	De groep lijdt onder een dreigend, onveilig gevoel. Iedereen is angstig, de kinderen vertrouwen elkaar niet meer, ze zijn niet erg open of spontaan en er zijn weinig echte vrienden in de groep.

Tabel 14-1. Verschil tussen plagen en pesten (Stichting Vredeseducatie (2012). Het verschil tussen plagen en pesten. Beschikbaar via: <http://www.vredeseducatie.nl/pesten/plagen.htm>.

			Leeftijd						Total	
			11	12	13	14	15	16		17
Geslacht	Man	Count	0	16	49	68	62	33	4	232
		% within	0,0%	6,9%	21,1%	29,3%	26,7%	14,2%	1,7%	100,0%
	Vrouw	Count	1	13	40	48	48	31	1	182
		% within	0,5%	7,1%	22,0%	26,4%	26,4%	17,0%	0,5%	100,0%
Total		Count	1	29	89	116	110	64	5	414
		% within	0,2%	7,0%	21,5%	28,0%	26,6%	15,5%	1,2%	100,0%

Tabel 14-2. Geslacht en leeftijd respondenten (N = 414)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Brugklas	87	21,0	21,0	21,0
	Tweede klas	113	27,3	27,1	48,3
	Derde klas	112	27,1	27,3	75,4
	Vierde klas	102	24,6	24,6	100,0
	Total	414	100,0	100,0	

Tabel 14-3. Schooljaar respondenten (N = 414)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vmbo basisberoepsgerichte leerweg	17	4,1	4,1	4,1
	Vmbo gemengde leerweg	34	8,2	8,2	12,3
	Vmbo kaderberoepsgerichte leerweg	23	5,6	5,6	17,9
	Vmbo theoretische leerweg	76	18,4	18,4	36,3
	Vmbo/havo	26	6,3	6,3	42,6
	Havo	54	13,0	13,0	55,6
	Havo/vwo	53	12,8	12,8	68,4
	Vwo	131	31,6	31,6	100,0
	Total	414	100,0	100,0	

Tabel 14-4. Onderwijsniveau respondenten (N = 414)

			'Dader', 'slachtoffer', 'dader én slachtoffer' of geen van allen				Total
			Ik heb niet gepest en ben ook niet gepest	Ik ben gepest ('slachtoffer')	Ik heb gepest ('dader')	Ik heb gepest EN ik ben gepest ('dader' én 'slachtoffer' tegelijk)	
Geslacht	Man	Count	157	41	10	24	232
		% within	67,7%	17,7%	4,3%	10,3%	100,0%
	Vrouw	Count	121	39	9	13	182
		% within	66,5%	21,4%	4,9%	7,1%	100,0%
Total		Count	278	80	19	37	414
		% within	67,1%	19,3%	4,6%	8,9%	100,0%

Tabel 14-5. Geslacht en 'Dader', 'Slachtoffer', 'Dader én Slachtoffer' of 'Geen van allen' (N = 414)

			'Dader', 'slachtoffer', beiden of geen van beiden				Total
			Ik heb niet gepest en ben niet gepest	Ik ben gepest ('slachtoffer')	Ik heb gepest ('dader')	Ik heb gepest EN ik ben gepest ('dader' én 'slachtoffer' tegelijk)	
Onderwijsniveau	Vmbo	Count	101	45	9	21	176
		% within	57,4%	25,6%	5,1%	11,9%	100,0%
	Havo	Count	74	20	6	7	107
		% within	69,2%	18,7%	5,6%	5,3%	100,0%
	Vwo	Count	103	15	4	9	131
		% within	78,6%	11,5%	3,1%	6,9%	100,0%
Total		Count	278	80	19	37	414
		% within	67,1%	19,3%	4,6%	8,9%	100,0%

Tabel 14-6. Onderwijsniveau en 'Dader', 'Slachtoffer', 'Dader én Slachtoffer' of 'Geen van allen' (N = 414)

Cronbach's Alpha	N of Items
0,764	5

Tabel 14-7. Cronbach's alpha voor fysieke geweldpleging

Cronbach's Alpha	N of Items
0,842	13

Tabel 14-8. Cronbach's alpha voor verbale geweldpleging

Cronbach's Alpha	N of Items
0,755	6

Tabel 14-9. Cronbach's alpha voor diverse vormen van jennen en bedreigen

Deze enquête gaat over pesten en gepest worden, van de brugklas tot en met de vierde klas, en van VMBO tot VWO. Deze enquête houd ik als onderdeel van een onderzoek voor de Universiteit van Utrecht. Deze enquête is anoniem. Geen enkele docent, behalve ik, zal de uitslagen zien. Nadat ik de resultaten in een verslag heb verwerkt, zullen de gegevens vernietigd worden. Je zult dus ook niet persoonlijk aangesproken worden naar aanleiding van de antwoorden die je tijdens deze enquête geeft.

Voor sommige vragen moet je misschien diep in je geheugen graven. Dit is niet erg, neem er de tijd voor. Je kunt deze vragen in tegenwoordige en verleden tijd lezen. Als er bijvoorbeeld gevraagd wordt of je 'ooit gepest bent', mag je ook lezen of je 'nu gepest wordt'.

Het is niet mogelijk om tijdens de enquête een vraag over te slaan. Als je een vraag niet snapt, vraag je mentor (of als je deze enquête thuis maakt je ouder of verzorger) dan om hulp.

Als bedankje voor het invullen verloot ik een Irscheque van 10 euro. Je kunt aan het einde van de enquête aangeven of je hier kans op wil maken.

Bedankt!

Mevr. Janssen
Stagiaire geschiedenis

1. Wat is je geslacht?

Man

Vrouw

2. Hoe oud ben je?

11

12

13

14

15

16

17

18

3. In welke schooljaar zit je?

Brugklas

Tweede klas

Derde klas

Vierde klas

4. Welke onderwijsrichting doe je?

VMBO basisberoepsgerichte leerweg (VMBO BB)

VMBO kaderberoepsgerichte leerweg (VMBO KB)

VMBO gemengde leerweg (VMBO GL)

VMBO theoretische leerweg (VMBO TL)

HAVO/VWO

HAVO

VWO

5. Pesten is het regelmatig, opzettelijk en langdurig kwetsen van een medeleerling. Ben of heb je op het Voortgezet Onderwijs ooit gepest? Of heb je ooit gezien hoe een medeleerling pestte of gepest werd? Het maakt voor deze vraag niet uit of dit lang of kort geleden is.

Ja: ik ben wel eens gepest of heb wel eens ooit gepest

Nee: ik ben nooit gepest, en heb ook nooit gepest, maar heb wel meegemaakt dat een medeleerling gepest werd of zelf pestte

Nee: ik ben nooit gepest, en heb ook nooit gepest

6. Je hebt aangegeven dat je met pesten te maken hebt gehad. Pestte je zelf ('dader'), of werd je juist gepest ('slachtoffer')?

Ik heb gepest ('dader')

Ik ben gepest ('slachtoffer')

Ik heb gepest EN ik ben gepest ('dader' én 'slachtoffer' tegelijk)

7. Je hebt aangegeven dat je gepest hebt. Waarom pestte je deze medeleerling? Je kunt hier meerdere antwoorden kiezen.

Omdat ik in een slechte bui was

Omdat ik mijn medeleerling vervelend vond

Omdat mijn medeleerling mij juist pestte

Voor de lol

Omdat anderen (uit mijn vriendengroep) dit ook deden

Om indruk op mijn vrienden of vriendinnen te maken

Omdat ik geld of andere spullen van mijn medeleerling wilde hebben

Weet ik niet

Anders, namelijk:

8. Het kan gebeuren dat een leerling op een of andere manier 'anders' is dan zijn medeleerlingen en daarom gepest wordt. Was de medeleerling die jij pestte ook 'anders'? Je kunt hierbij meerdere antwoorden kiezen.

Niet van toepassing, mijn medeleerling was niet 'anders'

Mijn medeleerling komt niet uit Nederland of is niet in Nederland geboren

Mijn medeleerling heeft een totaal andere kledingstijl

Mijn medeleerling ziet er lichamelijk anders uit (gewicht, haarkleur enzovoorts)

Mijn medeleerling heeft een ander geloofsovertuiging

Mijn medeleerling is (misschien) niet heteroseksueel (dus homo/lesbi/bi)

Mijn medeleerling gedraagt zich anders (praat weinig, praat juist veel, maakt rare grappen enzovoorts)

Mijn medeleerling is veel slimmer of juist dommer dan mijn medeleerlingen

Weet ik niet

Anders, namelijk:

9. Op wat voor manier pestte je? Je kunt hierbij meerdere antwoorden kiezen.

Roddelen over medeleerling

Schoppen

Slaan

'Napraten' van de leerlingen (papegaaien)

Laten struikelen

De weg versperren

Opsluiten

Gooien van voorwerpen naar medeleerling

Kleding of andere spullen verstopten

Dreigen met geweld

Rare geluiden maken als slachtoffer voorbij loopt

Uitschelden

Spullen stelen

Bijnamen geven

Buitensluiten

Negeren

Doodzwijgen

Opmerkingen over huidskleur maken

Opmerkingen over kleding maken

Opmerkingen over geloofsovertuiging maken

Opmerkingen over land van afkomst maken

Opmerkingen over lichaam maken

Gemene opmerkingen maken (overig)

Anders, namelijk:

10. De laatste jaren zijn sociale media als Hyves en Facebook erg populair bij leerlingen. Gebruikte je sociale media als manier van pesten het afgelopen schooljaar? Hier wordt bijvoorbeeld mee bedoeld het verspreiden van roddels of (bewerkte) foto's, of uitschelden via Hyves, Facebook, Myspace, Twitter, Google+ of een persoonlijke blog.

Ja

Nee

11. Je gaf aan dat je ooit gebruik hebt gemaakt van sociale media om te pesten.

Hoe vaak heb je onderstaande media het afgelopen schooljaar gebruikt om te pesten?

Facebook

Hyves

MSN

Myspace

Twitter

Google+

Persoonlijke blog

Minder dan 5 keer
Tussen de 5 en 15 keer
Tussen de 15 en 30 keer
Meer dan 30 keer
Nooit

12. Je hebt aangegeven dat je zowel gepest hebt, als gepest bent. Dit deel van de enquête gaat over zelf pesten. Waarom pestte je deze medeleerling? Je kunt hier meerdere antwoorden kiezen.

Omdat ik in een slechte bui was
Omdat ik mijn medeleerling vervelend vond
Omdat mijn medeleerling mij juist pestte
Voor de lol
Omdat anderen (uit mijn vriendengroep) dit ook deden
Om indruk op mijn vrienden of vriendinnen te maken
Omdat ik geld of andere spullen van mijn medeleerling wilde hebben
Weet ik niet
Anders, namelijk:

13. Het kan gebeuren dat een leerling op een of andere manier 'anders' is dan zijn medeleerlingen en daarom gepest wordt. Was de medeleerling die jij pestte ook 'anders'? Je kunt hierbij meerdere antwoorden kiezen.

Niet van toepassing, mijn medeleerling was niet 'anders'
Mijn medeleerling komt niet uit Nederland of is niet in Nederland geboren
Mijn medeleerling heeft een totaal andere kledingstijl
Mijn medeleerling ziet er lichamelijk anders uit (gewicht, haarkleur enzovoorts)
Mijn medeleerling heeft een ander geloofsovertuiging
Mijn medeleerling is (misschien) niet heteroseksueel (dus homo/lesbi/bi)
Mijn medeleerling gedraagt zich anders (praat weinig, praat juist veel, maakt rare grappen enzovoorts)
Mijn medeleerling is veel slimmer of juist dommer dan mijn medeleerlingen
Weet ik niet
Anders, namelijk:

14. Op wat voor manier pestte je? Je kunt hierbij meerdere antwoorden kiezen.

Schoppen
Slaan
'Napraten' van de leerlingen (papegaaien)
Laten struikelen
De weg versperren
Opsluiten
Gooien van voorwerpen naar medeleerling
Kleding of andere spullen verstoppen
Dreigen met geweld
Rare geluiden maken als slachtoffer voorbij loopt
Uitschelden
Spullen stelen
Buitensluiten
Negeren
Doodzwijgen
Bijnamen geven
Roddelen over medeleerling
Opmerkingen over huidskleur maken
Opmerkingen over kleding maken
Opmerkingen over geloofsovertuiging maken
Opmerkingen over land van afkomst maken
Opmerkingen over lichaam maken

Gemene opmerkingen maken (overig)

Anders, namelijk:

15. De laatste jaren zijn sociale media als Hyves en Facebook erg populair bij leerlingen.

Gebruikte je sociale media als manier van pesten het afgelopen schooljaar? Hier wordt bijvoorbeeld mee bedoeld het verspreiden van roddels of (bewerkte) foto's, of muitschelden via Hyves, Facebook, Myspace, Twitter, Google+ of een persoonlijke blog.

Ja

Nee

16. Je hebt zojuist aangegeven dat je ooit sociale media hebt gebruikt om te pesten.

Hoe vaak heb je onderstaande sociale media het afgelopen schooljaar gebruikt om te pesten?

Facebook

Hyves

Myspace

MSN

Twitter

Google+

Persoonlijke blog

Minder dan 5 keer

Tussen de 5 en 15 keer

Tussen de 15 en 30 keer

Meer dan 30 keer

Nooit

17. Dit deel van de enquête gaat over gepest worden.

Waarom denk je dat juist jij gepest werd? Je kunt hierbij uit meerdere antwoorden kiezen.

Omdat de pester een slecht humeur had, en dat op mij af wilde reageren

Omdat de pester geld of andere spullen van mij wilde hebben

Omdat de pester gewoon zin had om te pesten

Omdat de pester indruk op zijn of haar vrienden of vriendinnen wilde maken

Omdat ik de pester juist als eerste pestte

Omdat ik me vervelend gedroeg

Omdat vrienden of vriendinnen van de pester dit ook deden

Weet ik niet

Anders, namelijk:

18. Soms wordt een leerling gepest, omdat zijn of haar pester dacht of vond dat het slachtoffer 'anders' is.

Zou het kunnen dat jouw pester dacht of vond dat jij 'anders' was? Zo ja, waarom? Je kunt hierbij uit meerdere antwoorden kiezen.

Niet van toepassing (mijn pester vond niet dat ik 'anders' was)

Omdat ik niet uit Nederland kom, of niet in Nederland geboren ben

Omdat ik een andere kledingstijl dan mijn medeleerlingen heb

Omdat ik er lichamelijk anders uit zie (gewicht, haarkleur enzovoorts)

Omdat ik een andere geloofsovertuiging heb

Omdat ik homoseksueel ben

Omdat ik me anders dan mijn medeleerlingen gedraag (ik ben stil in de klas, ik praat juist erg veel, ik maak andere grappen enzovoorts)

Omdat ik hogere of juist lagere cijfers haal dan mijn medeleerlingen

Weet ik niet

Anders, namelijk:

19. Op wat voor manieren werd je gepest? Je kunt uit meerdere antwoorden kiezen.

Ik kreeg een bijnaam

Mijn kleding of andere spullen werden verstoep

In de gang, op het plein of onderweg naar huis werd ik tegengehouden
Mijn medeleerling(en) lieten me struikelen
Ik werd opgesloten
Ik werd op een vervelende manier 'nagepraat' (papegaaien)
Er werden spullen van me gestolen
Ik werd genegeerd
Ik werd doodgezwegen
Er werd over me geroddeld
Er werden rare geluiden gemaakt als ik langs liep
Ik werd bedreigd met geweld
Ik werd geslagen
Ik werd geschopt
Er werden voorwerpen naar me gegooid
Ik werd uitgescholden
Er werden opmerkingen over mijn geloofsovertuiging gemaakt
Er werden opmerkingen over mijn huidskleur gemaakt
Er werden opmerkingen over mijn kledingstijl gemaakt
Er werden opmerkingen over mijn lichaam gemaakt
Er werden opmerkingen over mijn land van afkomst gemaakt
Er werden gemene opmerkingen gemaakt (overig)
Anders, namelijk:

20. Werd je ooit gepest via sociale media? Denk hierbij aan uitschelden, bewerken en online plaatsen van foto's, bedreigen enzovoorts.

Ja
Nee

21. Je hebt zojuist aangegeven dat je ooit via sociale media bent gepest. Hoe vaak ben via onderstaande sociale media afgelopen schooljaar gepest?

Minder dan 5 keer
Tussen de 5 en 15 keer
Tussen de 15 en 30 keer
Meer dan 30 keer
Nooit

Facebook
Hyves
MSN
Myspace
Twitter
Google+
Persoonlijke blog

22. Het Dongemond college biedt aan leerlingen uit de onderbouw die pesten of gepest worden een Sociale Vaardigheidstraining aan. Bij deze training (1 lesuur per week) leer je in een klein groepje hoe je bijvoorbeeld met lastige mensen of vervelende situaties om kunt gaan. Zou je hier eventueel interesse in hebben?

Ja
Nee
Misschien
Ik ben in het verleden al ooit naar de Sova-training geweest
Ik ga momenteel al naar de Sova-training

23. Tenslotte: heel erg bedankt voor het invullen van deze enquête. Als bedankje verloot ik een Irischeque van 10 euro. Hiervoor heb ik je stamnummer nodig. Wederom zal je niet aangesproken worden over de door jou ingevulde antwoorden. Wil je geen Irischeque en liever anoniem blijven, kan dat natuurlijk ook.

Geen Irscheque, ik blijf liever anoniem
Ik wil kans maken op een Irscheque (stamnummer)

Figuur 14-1. Enquête

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Beweegredenen	Omdat ik in een slecht humeur was	Count	2	4	6
		% within \$Waarom	33,3%	66,7%	
		% within Geslacht	20,0%	44,4%	
		% of Total	10,5%	21,1%	31,6%
	Omdat mijn slachtoffer zich vervelend gedroeg	Count	7	6	13
		% within \$Waarom	53,8%	46,2%	
		% within Geslacht	70,0%	66,7%	
		% of Total	36,8%	31,6%	68,4%
	Omdat mijn slachtoffer mij juist pestte	Count	0	0	0
		% within \$Waarom	0,0%	0,0%	
% within Geslacht		0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	,0%	
Omdat ik gewoon zin had om te pesten	Count	2	1	3	
	% within \$Waarom	66,7%	33,3%		
	% within Geslacht	20,0%	11,1%		
	% of Total	10,5%	5,3%	15,8%	
Omdat mijn vrienden en vriendinnen het ook deden	Count	1	0	1	
	% within \$Waarom	100,0%	0,0%		
	% within Geslacht	10,0%	0,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%	
Om indruk op mijn vriendengroep te maken	Count	0	0	0	
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%		
	% within Geslacht	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	,0%	
Omdat ik geld of spullen van mijn slachtoffer nodig had	Count	0	0	0	
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%		
	% within Geslacht	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	,0%	
Weet ik niet	Count	1	0	1	
	% within \$Waarom	100,0%	0,0%		
	% within Geslacht	10,0%	0,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%	
Anders	Count	2	0	2	
	% within \$Waarom	100,0%	0,0%		
	% within Geslacht	20,0%	0,0%		
	% of Total	10,5%	0,0%	10,5%	
Total	Count	10	9	19	
	% of Total	52,6%	47,4%	100,0%	

Tabel 14-10. Beweegredenen & Geslacht dader (N = 19)

	Onderwijsniveau			Total
	Vmbo	Havo	Vwo	

Beweegredenen	Omdat ik in een slecht humeur was	Count	2	3	1	6
		% within \$Waarom	33,3%	50,0%	16,7%	
		% within Niveau	22,2%	50,0%	25,0%	
		% of Total	10,5%	15,8%	5,3%	31,6%
	Omdat mijn slachtoffer zich vervelend gedroeg	Count	8	2	3	13
		% within \$Waarom	61,5%	15,4%	23,1%	
		% within Niveau	88,9%	33,3%	75,0%	
		% of Total	42,1%	10,5%	15,8%	68,4%
	Omdat mijn slachtoffer mij juist pestte	Count	0	0	0	0
		% within \$Waarom	0,0%	0,0%	0,0%	
% within Niveau		0,0%	0,0%	0,0%		
% of Total		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
Omdat ik gewoon zin had om te pesten	Count	2	0	1	3	
	% within \$Waarom	66,7%	0,0%	33,3%		
	% within Niveau	22,2%	0,0%	25,0%		
	% of Total	10,5%	0,0%	5,3%	15,8%	
Omdat mijn vrienden en vriendinnen het ook deden	Count	1	0	0	1	
	% within \$Waarom	100,0%	0,0%	,0%		
	% within Niveau	11,1%	0,0%	,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	,0%	5,3%	
Om indruk op mijn vriendengroep te maken	Count	0	0	0	0	
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%	0,0%		
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	,0%	
Omdat ik geld of spullen van mijn slachtoffer nodig had	Count	0	0	0	0	
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%	0,0%		
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	,0%	
Weet ik niet	Count	0	1	0	1	
	% within \$Waarom	0,0%	100,0%	0,0%		
	% within Niveau	0,0%	16,7%	0,0%		
	% of Total	0,0%	5,3%	0,0%	5,3%	
Anders	Count	0	2	0	2	
	% within \$Waarom	0,0%	100,0%	0,0%		
	% within Niveau	0,0%	33,3%	0,0%		
	% of Total	0,0%	10,5%	0,0%	10,5%	
Total	Count	9	6	4	19	
	% of Total	47,4%	31,6%	21,1%	100,0%	

Tabel 14-11. Beweegredenen & Onderwijsniveau dader (N = 19)

	Geslacht		Total
	Man	Vrouw	

Uitingen	Roddelen over leerling	Count	2	3	5
		% within Hoe	40,0%	60,0%	
		% within Geslacht	20,0%	33,3%	
		% of Total	10,5%	15,8%	26,3%
	Schoppen	Count	1	0	1
		% within Hoe	100,0%	0,0%	
		% within Geslacht	10,0%	0,0%	
		% of Total	5,3%	0,0%	5,3%
	Slaan	Count	1	1	2
		% within \$Hoe	50,0%	50,0%	
		% within Geslacht	10,0%	11,1%	
		% of Total	5,3%	5,3%	10,5%
	Napraten	Count	3	1	4
		% within \$Hoe	75,0%	25,0%	
		% within Geslacht	30,0%	11,1%	
		% of Total	15,8%	5,3%	21,1%
	Laten struikelen	Count	1	1	2
	% within \$Hoe	50,0%	50,0%		
	% within Geslacht	10,0%	11,1%		
	% of Total	5,3%	5,3%	10,5%	
Weg versperren	Count	2	1	3	
	% within \$Hoe	66,7%	33,3%		
	% within Geslacht	20,0%	11,1%		
	% of Total	10,5%	5,3%	15,8%	
Opsluiten	Count	1	0	1	
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%		
	% within Geslacht	10,0%	0,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%	
Gooien van voorwerpen	Count	2	0	2	
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%		
	% within Geslacht	20,0%	0,0%		
	% of Total	10,5%	0,0%	10,5%	
Kleding of spullen verstoppen	Count	1	0	1	
	% within Hoe	100,0%	0,0%		
	% within Geslacht	10,0%	0,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%	
Dreigen met geweld	Count	1	0	1	
	% within Hoe	100,0%	0,0%		
	% within Geslacht	10,0%	0,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%	
Rare geluiden maken	Count	1	2	3	
	% within \$Hoe	33,3%	66,7%		
	% within Geslacht	10,0%	22,2%		
	% of Total	5,3%	10,5%	15,8%	
Uitschelden	Count	2	2	4	
	% within \$Hoe	50,0%	50,0%		
	% within Geslacht	20,0%	22,2%		
	% of Total	10,5%	10,5%	21,1%	
Spullen stelen	Count	1	0	1	

	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	10,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%
Bijnamen geven	Count	2	1	3
	% within \$Hoe	66,7%	33,3%	
	% within Geslacht	20,0%	11,1%	
	% of Total	10,5%	5,3%	15,8%
Buitensluiten	Count	4	3	7
	% within \$Hoe	57,1%	42,9%	
	% within Geslacht	40,0%	33,3%	
	% of Total	21,1%	15,8%	36,8%
Negeren	Count	5	4	9
	% within \$Hoe	55,6%	44,4%	
	% within Geslacht	50,0%	44,4%	
	% of Total	26,3%	21,1%	47,4%
Doodzwijgen	Count	1	0	1
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	10,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%
Opmerkingen over huidskleur maken	Count	0	0	0
	% within \$Hoe	0,0%	0,0%	0,0%
	% within Geslacht	0,0%	0,0%	0,0%
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
Opmerkingen over kleding maken	Count	1	3	4
	% within \$Hoe	25,0%	75,0%	
	% within Geslacht	10,0%	33,3%	
	% of Total	5,3%	15,8%	21,1%
Opmerkingen over geloofsovertuiging maken	Count	0	1	1
	% within \$Hoe	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	11,1%	
	% of Total	0,0%	5,3%	5,3%
Opmerkingen over land van afkomst maken	Count	0	1	1
	% within \$Hoe	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	11,1%	
	% of Total	0,0%	5,3%	5,3%
Opmerkingen over lichaam maken	Count	0	3	3
	% within \$Hoe	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	33,3%	
	% of Total	0,0%	15,8%	15,8%
Opmerkingen over homoseksualiteit maken	Count	2	1	3
	% within \$Hoe	66,7%	33,3%	
	% within Geslacht	20,0%	11,1%	
	% of Total	10,5%	5,3%	15,8%
Gemene opmerkingen (overig)	Count	2	1	3
	% within \$Hoe	66,7%	33,3%	
	% within Geslacht	20,0%	11,1%	
	% of Total	10,5%	5,3%	15,8%
Anders	Count	1	1	2
	% within \$Hoe	50,0%	50,0%	

	% within Geslacht	10,0%	11,1%	
	% of Total	5,3%	5,3%	10,5%
Total	Count	10	9	19
	% of Total	52,6%	47,4%	100,0%

Tabel 14-12. Uitingen & Geslacht dader (N=19)

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
Uitingen	Roddelen over leerling	Count	3	2	0	5
		% within \$Hoe	60,0%	40,0%	0,0%	
		% within Niveau	33,3%	33,3%	0,0%	
		% of Total	15,8%	10,5%	0,0%	26,3%
	Schoppen	Count	1	0	0	1
		% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
		% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
	Slaan	Count	2	0	0	2
		% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	22,2%	0,0%	0,0%	
		% of Total	10,5%	0,0%	0,0%	10,5%
Napraten	Count	1	2	1	4	
	% within \$Hoe	25,0%	50,0%	25,0%		
	% within Niveau	11,1%	33,3%	25,0%		
	% of Total	5,3%	10,5%	5,3%	21,1%	
Laten struikelen	Count	2	0	0	2	
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%		
	% within Niveau	22,2%	0,0%	0,0%		
	% of Total	10,5%	0,0%	0,0%	10,5%	
Weg versperren	Count	2	1	0	3	
	% within \$Hoe	66,7%	33,3%	0,0%		
	% within Niveau	22,2%	16,7%	0,0%		
	% of Total	10,5%	5,3%	0,0%	15,8%	
Opsluiten	Count	1	0	0	1	
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%		
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%	
Gooien van voorwerpen	Count	1	0	1	2	
	% within \$Hoe	50,0%	0,0%	50,0%		
	% within Niveau	11,1%	0,0%	25,0%		
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%	10,5%	
Kleding of spullen verstoppen	Count	1	0	0	1	
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%		

	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Dreigen met geweld	Count	1	0	0	1
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Rare geluiden maken	Count	2	0	1	3
	% within \$Hoe	66,7%	0,0%	33,3%	
	% within Niveau	22,2%	0,0%	25,0%	
	% of Total	10,5%	0,0%	5,3%	15,8%
Uitschelden	Count	3	1	0	4
	% within \$Hoe	75,0%	25,0%	0,0%	
	% within Niveau	33,3%	16,7%	0,0%	
	% of Total	15,8%	5,3%	0,0%	21,1%
Spullen stelen	Count	1	0	0	1
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Bijnamen geven	Count	2	0	1	3
	% within \$Hoe	66,7%	0,0%	33,3%	
	% within Niveau	22,2%	0,0%	25,0%	
	% of Total	10,5%	0,0%	5,3%	15,8%
Buitensluiten	Count	5	0	2	7
	% within \$Hoe	71,4%	0,0%	28,6%	
	% within Niveau	55,6%	0,0%	50,0%	
	% of Total	26,3%	0,0%	10,5%	36,8%
Negeren	Count	4	4	1	9
	% within \$Hoe	44,4%	44,4%	11,1%	
	% within Niveau	44,4%	66,7%	25,0%	
	% of Total	21,1%	21,1%	5,3%	47,4%
Doodzwijgen	Count	1	0	0	1
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Opmerkingen over huidskleur maken	Count	0	0	0	0
	% within \$Hoe	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Opmerkingen over kleding maken	Count	4	0	0	4
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	

	% within Niveau	44,4%	0,0%	0,0%	
	% of Total	21,1%	0,0%	0,0%	21,1%
Opmerkingen over geloofsovertuiging maken	Count	1	0	0	1
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Opmerkingen over land van afkomst maken	Count	1	0	0	1
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Opmerkingen over lichaam maken	Count	1	0	2	3
	% within \$Hoe	33,3%	0,0%	66,7%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	50,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	10,5%	15,8%
Opmerkingen over homoseksualiteit maken	Count	3	0	0	3
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	33,3%	0,0%	0,0%	
	% of Total	15,8%	0,0%	0,0%	15,8%
Gemene opmerkingen (overig)	Count	2	1	0	3
	% within \$Hoe	66,7%	33,3%	0,0%	
	% within Niveau	22,2%	16,7%	0,0%	
	% of Total	10,5%	5,3%	0,0%	15,8%
Anders	Count	1	1	0	2
	% within \$Hoe	50,0%	50,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	16,7%	0,0%	
	% of Total	5,3%	5,3%	0,0%	10,5%
Total	Count	9	6	4	19
	% of Total	47,4%	31,6%	21,1%	100,0%

Tabel 14-13. Uitingen & Onderwijsniveau dader (N = 19)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
'Anders'	Mijn slachtoffer was niet 'anders'	Count	3	2	5
		% within \$Anders	60,0%	40,0%	
		% within Geslacht	30,0%	22,2%	
		% of Total	15,8%	10,5%	25,8%
	Mijn slachtoffer komt niet uit Nederland	Count	0	0	0
		% within \$Anders	0,0%	0,0%	
		% within Geslacht	0,0%	0,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	,0%
	Mijn slachtoffer draagt	Count	1	3	4

andere kleding	% within \$Anders	25,0%	75,0%	
	% within Geslacht	10,0%	33,3%	
	% of Total	5,3%	15,8%	21,1%
Mijn slachtoffer ziet er lichamelijk anders uit	Count	2	2	4
	% within \$Anders	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	20,0%	22,2%	
	% of Total	10,5%	10,5%	21,1%
Mijn slachtoffer heeft een ander geloof	Count	0	0	0
	% within \$Anders	0,0%	0,0%	
	% within Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	,0%
Mijn slachtoffer is homoseksueel	Count	1	0	1
	% within \$Anders	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	10,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%
Mijn slachtoffer gedraagt zich 'anders'	Count	4	4	8
	% within \$Anders	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	40,0%	44,4%	
	% of Total	21,1%	21,1%	42,1%
Mijn slachtoffer haalt hogere of lagere cijfers dan ik	Count	1	0	1
	% within \$Anders	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	10,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	5,3%
Anders	Count	2	0	2
	% within \$Anders	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	20,0%	0,0%	
	% of Total	10,5%	0,0%	10,5%
Total	Count	10	9	19
	% of Total	52,6%	47,4%	100,0%

Tabel 14-14. 'Anders' & Geslacht dader (N = 19)

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
'Anders'	Mijn slachtoffer was niet 'anders'	Count	3	1	1	5
		% within \$Anders	60,0%	20,0%	20,0%	
% within Niveau		33,3%	16,6%	25,0%		
% of Total		15,8%	5,3%	5,3%		
	Mijn slachtoffer komt niet uit Nederland	Count	0	0	0	0
		% within \$Anders	0,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Mijn slachtoffer draagt andere kleding	Count	4	0	0	4
	% within \$Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	44,4%	0,0%	0,0%	
	% of Total	21,1%	0,0%	0,0%	21,1%
Mijn slachtoffer ziet er lichamenteel anders uit	Count	0	2	2	4
	% within \$Anders	0,0%	50,0%	50,0%	
	% within Niveau	0,0%	33,3%	50,0%	
	% of Total	0,0%	10,5%	10,5%	21,1%
Mijn slachtoffer heeft een ander geloof	Count	0	0	0	0
	% within \$Anders	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Mijn slachtoffer is homoseksueel	Count	1	0	0	1
	% within \$Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Mijn slachtoffer gedraagt zich 'anders'	Count	5	1	2	8
	% within \$Anders	62,5%	12,5%	25,0%	
	% within Niveau	55,6%	16,7%	50,0%	
	% of Total	26,3%	5,3%	10,5%	42,1%
Mijn slachtoffer haalt hogere of lagere cijfers dan ik	Count	1	0	0	1
	% within \$Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	11,1%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	5,3%
Anders	Count	0	2	0	2
	% within \$Anders	0,0%	100,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	33,3%	0,0%	
	% of Total	0,0%	10,5%	0,0%	10,5%
Total	Count	9	6	4	19
	% of Total	47,4%	31,6%	21,1%	100,0%

Tabel 14-15. 'Anders' & Onderwijsniveau dader (N = 19)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Beweegredenen	Omdat de dader een slecht humeur had	Count	2	2	4
		% within \$Waaron	50,0%	50,0%	
		% within Geslacht	4,9%	5,1%	
		% of Total	2,5%	2,5%	5,0%
Omdat ik me vervelend gedroeg	Count	1	0	1	
	% within \$Waaron	100,0%	0,0%		

	% within Geslacht	2,4%	0,0%	
	% of Total	1,3%	0,0%	1,3%
Omdat ik als eerste pestte	Count	0	0	0
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%	
	% within Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
Omdat de dader gewoon zin had om te pesten	Count	11	9	20
	% within \$Waarom	55,0%	45,0%	
	% within Geslacht	26,8%	23,1%	
	% of Total	13,8%	11,3%	25,0%
Omdat zijn/haar vrienden het ook deden	Count	8	3	11
	% within \$Waarom	72,7%	27,3%	
	% within Geslacht	19,5%	7,7%	
	% of Total	10,0%	3,8%	13,8%
Om indruk op de vriendengroep te maken	Count	14	11	25
	% within \$Waarom	56,0%	44,0%	
	% within Geslacht	34,1%	28,2%	
	% of Total	17,5%	13,8%	31,3%
Omdat de dader geld/spullen van me wilde hebben	Count	1	1	2
	% within \$Waarom	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	2,4%	2,6%	
	% of Total	1,3%	1,3%	2,5%
Weet ik niet	Count	12	12	24
	% within \$Waarom	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	29,3%	30,8%	
	% of Total	15,0%	15,0%	30,0%
Anders	Count	6	16	22
	% within \$Waarom	27,3%	72,7%	
	% within Geslacht	14,6%	41,0%	
	% of Total	7,5%	20,0%	27,5%
Total	Count	41	39	80
	% of Total	51,3%	48,8%	100,0%

Tabel 14-16. Vermeende beweegreden & Geslacht slachtoffer (N = 80)

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
Beweegreden	Omdat de dader een slecht humeur	Count	3	1	0	4
		% within \$Waarom	75,0%	25,0%	,0%	
		% within Niveau	6,7%	5,0%	,0%	

had	% of Total	3,8%	1,3%	,0%	5,0%
Omdat ik me vervelend gedroeg	Count	0	0	1	1
	% within \$Waarom	,0%	,0%	100,0%	
	% within Niveau	,0%	,0%	6,7%	
	% of Total	,0%	,0%	1,3%	1,3%
Omdat ik als eerste pestte	Count	0	0	0	0
	% within \$Waarom	0,0%	,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Omdat de dader gewoon zin had om te pesten	Count	9	8	3	20
	% within \$Waarom	45,0%	40,0%	15,0%	
	% within Niveau	20,0%	40,0%	20,0%	
	% of Total	11,3%	10,0%	3,8%	25,0%
Omdat zijn/haar vrienden het ook deden	Count	6	2	3	11
	% within \$Waarom	54,5%	18,2%	27,3%	
	% within Niveau	13,3%	10,0%	20,0%	
	% of Total	7,5%	2,5%	3,8%	13,8%
Om indruk op de vriendengroep te maken	Count	14	6	5	25
	% within \$Waarom	56,0%	24,0%	20,0%	
	% within Niveau	31,1%	30,0%	33,3%	
	% of Total	17,5%	7,5%	6,3%	31,3%
Omdat de dader geld/spullen van me wilde hebben	Count	1	0	1	2
	% within \$Waarom	50,0%	,0%	50,0%	
	% within Niveau	2,2%	,0%	6,7%	
	% of Total	1,3%	,0%	1,3%	2,5%
Weet ik niet	Count	15	5	4	24
	% within \$Waarom	62,5%	20,8%	16,7%	
	% within Niveau	33,3%	25,0%	26,7%	
	% of Total	18,8%	6,3%	5,0%	30,0%
Anders	Count	11	6	5	22
	% within \$Waarom	50,0%	27,3%	22,7%	
	% within Niveau	24,4%	30,0%	33,3%	
	% of Total	13,8%	7,5%	6,3%	27,5%
Total	Count	45	20	15	80
	% of Total	56,3%	25,0%	18,8%	100,0%

Tabel 14-17. Vermeende beweegredenen & Onderwijsniveau slachtoffer (N = 80)

- Ik had 'n bril.
- Omdat ze me niet mogen ik weet alleen niet waarom.
- Ik ben tegen pesten.
- Ik was altijd goed te pakken.

- Omdat ik een veel te grote tas had en te lelijk uiterlijk had.
- Weet ik niet , ik weet nooit wat ik verkeerd deed.
- Omdat ik rood haar heb.
- Hij werd vroeger zelf ook gepest en daardoor ging hij zelf ook pesten en was ik net het 'slachtoffer' zeg maar.
- Ik denk dat het komt dat ik soms heel verlegen doe in de klas.
- Omdat er iets tussen ons was voorgevallen.
- Omdat ik stil was.
- Ik gebruik geen make up.
- Hij/zij denkt/denken dat ik anders geaard ben, wat niet waar is.
- Omdat hij of zij vind dat ik erop die manier uit zie.
- Ik had een vriendin en hun vonden haar niet goed.
- Huidskleur.
- Vorig jaar was ik erg onzeker, en hij in het begin ook toen wilde hij denk ik stoer doen tegenover zijn vrienden, en was ik het makkelijkste slachtoffer.
- Ik denk dat ze me niet mochten, omdat ik gewoon veel leuker was. Haha klinkt stom. Maar ze wilden gewoon niet dat mensen mij aardig vonden ofzo.
- Omdat je vaak als slachtoffer een iets uitstraalt wat zegt hé ik ben gemakkelijk te pesten.
- Omdat ik altijd goede punten haalde. Altijd beter dan mijn pester.
- In de huidige jongerencultuur begrijpt men niet dan sommigen anders zijn dan anderen en daarom ook anders handelen en denken.
- Ik denk omdat ik best verlegen ben op school.

Figuur 14-2. Beweegredenen 'anders' (zie Tabellen 23-12 en 23-13)

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
'Anders'	Niet van toepassing, mijn dader vond niet dat ik 'anders' was	Count	7	4	7	18
		% within \$Anders	38,9%	22,2%	38,9%	
		% within Niveau	15,6%	20,0%	46,7%	
		% of Total	8,8%	5,0%	8,8%	22,5%
Ik kom niet uit Nederland		Count	1	0	1	2
		% within \$Anders	50,0%	0,0%	50,0%	
		% within Niveau	2,2%	0,0%	6,7%	
		% of Total	1,3%	0,0%	1,3%	2,5%
Ik heb een andere kledingstijl		Count	6	0	0	6
		% within \$Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	13,3%	0,0%	0,0%	
		% of Total	7,5%	0,0%	0,0%	7,5%
Ik zie er lichamenlijk anders uit		Count	13	3	2	18
		% within \$Anders	72,2%	16,7%	11,1%	
		% within Niveau	28,9%	15,0%	13,3%	
		% of Total	16,3%	3,8%	2,5%	22,5%

Ik ben homoseksueel	Count	0	0	0	0
	% within \$Anders	,0%	,0%	,0%	,0%
	% within Niveau	,0%	,0%	,0%	,0%
	% of Total	,0%	,0%	,0%	,0%
Ik heb een andere geloofsovertuiging	Count	0	0	0	0
	% within \$Anders	,0%	,0%	,0%	,0%
	% within Niveau	,0%	,0%	,0%	,0%
	% of Total	,0%	,0%	,0%	,0%
Ik gedraag me anders	Count	10	6	1	17
	% within \$Anders	58,8%	35,3%	5,9%	
	% within Niveau	22,2%	30,0%	6,7%	
	% of Total	12,5%	7,5%	1,3%	21,3%
Hogere/lagere cijfers	Count	4	5	1	10
	% within \$Anders	40,0%	50,0%	10,0%	
	% within Niveau	8,9%	25,0%	6,7%	
	% of Total	5,0%	6,3%	1,3%	12,5%
Weet ik niet	Count	13	6	1	20
	% within \$Anders	65,0%	30,0%	5,0%	
	% within Niveau	28,9%	30,0%	6,7%	
	% of Total	16,3%	7,5%	1,3%	25,0%
Anders	Count	2	6	3	11
	% within \$Anders	18,2%	54,5%	27,3%	
	% within Niveau	4,4%	30,0%	20,0%	
	% of Total	2,5%	7,5%	3,8%	13,8%
Total	Count	45	20	15	80
	% of Total	56,3%	25,0%	18,8%	100,0%

Tabel 14-18. 'Anders' & Onderwijsniveau slachtoffer (N = 80)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Anders	Niet van toepassing, mijn dader vond niet dat ik 'anders' was	Count	10	8	
		% within \$Anders	55,6%	44,4%	
		% within Geslacht	24,4%	20,5%	
		% of Total	12,5%	10,0%	22,5%
Ik kom niet uit Nederland		Count	1	1	2
		% within \$Anders	50,0%	50,0%	
		% within Geslacht	2,4%	2,6%	
		% of Total	1,3%	1,3%	2,5%
Ik heb een andere kledingstijl		Count	3	3	6
		% within \$Anders	50,0%	50,0%	
		% within Geslacht	7,3%	7,7%	
		% of Total	3,8%	3,8%	7,5%

Ik zie er lichamelijk anders uit	Count	7	11	18
	% within \$Anders	38,9%	61,1%	
	% within Geslacht	17,1%	28,2%	
	% of Total	8,8%	13,8%	22,5%
Ik ben homoseksueel	Count	0	0	0
	% within \$Anders	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
Ik heb een andere geloofsovertuiging	Count	0	0	0
	% within \$Anders	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	,0%
Ik gedraag me anders	Count	8	9	17
	% within \$Anders	47,1%	52,9%	
	% within Geslacht	19,5%	23,1%	
	% of Total	10,0%	11,3%	21,3%
Hogere/lagere cijfers	Count	6	4	10
	% within \$Anders	60,0%	40,0%	
	% within Geslacht	14,6%	10,3%	
	% of Total	7,5%	5,0%	12,5%
Weet ik niet	Count	12	8	20
	% within \$Anders	60,0%	40,0%	
	% within Geslacht	29,3%	20,5%	
	% of Total	15,0%	10,0%	25,0%
Anders	Count	4	7	11
	% within \$Anders	36,4%	63,6%	
	% within Geslacht	9,8%	17,9%	
	% of Total	5,0%	8,8%	13,8%
Total	Count	41	39	80
	% of Total	51,3%	48,8%	100,0%

Tabel 14-19. 'Anders' & Geslacht slachtoffer (N = 80)

- Ik ben eigenlijk iemand die bijna het tegenovergestelde van pesters ben en ik ben anti-populariteit, dus dit kan best de reden zijn.
- Omdat ik n bril had.
- Ik heb een scheel oog.
- Omdat ze met vaak irritant, druk en overdreven gedraag (dit doe ik omdat ik dan denk dat mensen me leuk vinden) ook vinden ze mij lelijk zeggen ze.
- Hij wist dat ik altijd snel boos werd en dat vond hij grappig. ik was op dat moment ook veel met van alles bezig wat allemaal heel gevoelig lag dat wist hij en dat is natuurlijk makkelijk om daarmee te pesten dat gaf hij zelf ook toe.
- Omdat ik juist uit Nederland kwam.

- Ik was wel anders dan de rest, ik heb bijv. een aparte hobby (duiven) en die zijn echt heel belangrijk voor mij, en dit was dus ook een makkelijk punt om me mee te pesten.
- Ik was gewoon anders. Ik wilde wel graag bij de pesters horen, en voordat ze me aardig vonden was ik stil en toen ze me aardig vonden was ik luidruchtig en toen gingen ze neppe roddels bedenken en me daarmee pesten...
- Mijn botaandoening.
- Seksuele geaardheid van ouders.
- Ik lijk totaal niet op mijn medeleerlingen.

Figuur 14-3. Anders bij 'anders' zijn slachtoffer (zie Tabel 23-14 en 23-15)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Uitingen	Bijnaam	Count	14	15	29
		% within \$Hoe	48,3%	51,7%	
		% within Geslacht	34,1%	38,5%	
		% of Total	17,5%	18,8%	36,7%
Spullen werden verstopt	Weg versperd	Count	3	6	9
		% within \$Hoe	33,3%	66,7%	
		% within Geslacht	7,3%	15,4%	
		% of Total	3,8%	7,5%	11,3%
Laten struikelen	Opgesloten	Count	6	7	13
		% within \$Hoe	46,2%	53,8%	
		% within Geslacht	14,6%	17,9%	
		% of Total	7,5%	8,8%	16,3%
'Papegaaien'	Spullen gestolen	Count	5	4	9
		% within \$Hoe	55,6%	44,4%	
		% within Geslacht	12,2%	10,3%	
		% of Total	6,3%	5,0%	11,3%
Genegeerd		Count	0	1	1
		% within \$Hoe	,0%	100,0%	
		% within Geslacht	,0%	2,6%	
		% of Total	,0%	1,3%	1,3%
		Count	7	17	24
		% within \$Hoe	29,2%	70,8%	
		% within Geslacht	17,1%	43,6%	
		% of Total	8,8%	21,3%	30,0%
		Count	3	0	3
		% within \$Hoe	100,0%	,0%	
		% within Geslacht	7,3%	,0%	
		% of Total	3,8%	,0%	3,8%
Genegeerd		Count	14	10	24

	% within \$Hoe	58,3%	41,7%	
	% within Geslacht	34,1%	26,3%	
	% of Total	17,7%	12,7%	30,4%
Dodgezwegen	Count	0	3	3
	% within \$Hoe	,0%	100,0%	
	% within Geslacht	,0%	7,7%	
	% of Total	,0%	3,8%	3,8%
Roddels	Count	10	28	38
	% within \$Hoe	26,3%	73,7%	
	% within Geslacht	24,4%	71,8%	
	% of Total	12,5%	35,0%	48,1%
Rare geluiden	Count	6	10	16
	% within \$Hoe	37,5%	62,5%	
	% within Geslacht	14,6%	25,6%	
	% of Total	7,5%	12,5%	20,0%
Bedreigd met geweld	Count	0	2	2
	% within \$Hoe	,0%	100,0%	
	% within Geslacht	,0%	5,1%	
	% of Total	,0%	2,5%	2,5%
Geslagen	Count	3	2	5
	% within \$Hoe	60,0%	40,0%	
	% within Geslacht	7,3%	5,1%	
	% of Total	3,8%	2,5%	6,3%
Geschopt	Count	2	0	2
	% within \$Hoe	100,0%	,0%	
	% within Geslacht	4,9%	,0%	
	% of Total	2,5%	,0%	2,5%
Voorwerpen naar me gegooid	Count	1	4	5
	% within \$Hoe	20,0%	80,0%	
	% within Geslacht	2,4%	10,3%	
	% of Total	1,3%	5,0%	6,3%
Uitgescholden	Count	19	17	36
	% within \$Hoe	52,8%	47,2%	
	% within Geslacht	46,3%	43,6%	
	% of Total	23,8%	21,3%	44,3%
Buitengesloten	Count	1	2	3
	% within \$Hoe	33,3%	66,7%	
	% within Geslacht	2,4%	5,1%	
	% of Total	1,3%	2,5%	3,8%
Opmerkingen	Count	5	6	11

kleding	% within \$Hoe	45,5%	54,5%	
	% within Geslacht	12,2%	15,4%	
	% of Total	6,3%	7,5%	13,8%
Opmerkingen lichaam	Count	6	10	16
	% within \$Hoe	37,5%	62,5%	
	% within Geslacht	14,6%	25,6%	
	% of Total	7,6%	12,5%	20,30
Opmerkingen land van afkomst	Count	2	0	2
	% within \$Hoe	100,0%	,0%	
	% within Geslacht	4,9%	,0%	
	% of Total	2,5%	,0%	2,5%
Opmerkingen over huidskleur	Count	1	2	3
	% within \$Hoe	33,3%	66,7%	
	% within Geslacht	2,4%	5,1%	
	% of Total	1,3%	2,5%	3,8%
Opmerkingen over geloof	Count	0	0	0
	% within \$Hoe	,0%	,0%	,0%
	% within Geslacht	,0%	,0%	,0%
	% of Total	,0%	,0%	,0%
Opmerkingen homoseksualiteit	% within \$Hoe	2	1	3
	% within Geslacht	66,7%	33,3%	
	% of Total	4,9%	2,6%	
	% of Total	2,5%	1,3%	3,8%
Gemene opmerkingen overig	Count	13	21	34
	% within \$Hoe	39,4%	60,6%	
	% within Geslacht	31,7%	53,8%	
	% of Total	16,5%	26,3%	42,5%
Anders	Count	4	0	4
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	9,8%	0,0%	
	% of Total	5,0%	0,0%	5,0%
Total	Count	41	39	80
	% of Total	51,3%	48,8%	100,0%

Tabel 14-20. Uitingen & Geslacht slachtoffer (N = 80)

			Onderwijsniveau			Total
			VMBO	HAVO	VWO	
Uitingen	Bijnaam	Count	15	8	6	29
		% within \$Hoe	51,7%	27,6%	20,7%	
		% within Niveau	34,1%	40,0%	40,0%	

	% of Total	18,9%	10,0%	7,5%	36,3%
Spullen verstoep	Count	6	3	0	9
	% within \$Hoe	75,0%	25,0%	0,0%	
	% within Niveau	13,3%	15,0%	0,0%	
	% of Total	7,5%	3,8%	0,0%	11,3%
Weg versperd	Count	11	0	2	13
	% within \$Hoe	84,6%	0,0%	15,4%	
	% within Niveau	24,4%	0,0%	13,3%	
	% of Total	13,8%	0,0%	2,5%	16,5%
Struikelen	Count	6	2	1	9
	% within \$Hoe	66,7%	22,2%	11,1%	
	% within Niveau	13,3%	10,0%	6,7%	
	% of Total	7,5%	2,5%	1,3%	11,3%
Opsluiten	Count	1	0	0	1
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	2,2%	0,0%	0,0%	
	% of Total	1,3%	0,0%	0,0%	1,3%
'Papegaaien'	Count	10	9	5	24
	% within \$Hoe	41,7%	37,5%	20,8%	
	% within Niveau	22,2%	45,0%	33,3%	
	% of Total	12,5%	11,3%	6,3%	30,0%
Spullen gestolen	Count	2	0	1	3
	% within \$Hoe	66,7%	0,0%	33,3%	
	% within Niveau	4,4%	0,0%	6,7%	
	% of Total	2,5%	0,0%	1,3%	3,8%
Buitengesloten	Count	15	7	5	27
	% within \$Hoe	55,6%	25,9%	18,5%	
	% within Niveau	34,1%	35,0%	33,3%	
	% of Total	19,0%	8,9%	6,3%	34,2%
Genegeerd	Count	103	8	6	24
	% within \$Hoe	41,7%	33,3%	25,0%	
	% within Niveau	22,2%	40,0%	40,0%	
	% of Total	12,5%	10,0%	7,5%	30,0%
Doodgezwegen	Count	1	1	1	3
	% within \$Hoe	33,3%	33,3%	33,3%	
	% within Niveau	2,2%	5,0%	6,7%	
	% of Total	1,3%	1,3%	1,3%	3,8%
Geroddeld	Count	20	11	7	38
	% within \$Hoe	52,6%	28,9%	18,4%	
	% within Niveau	44,4%	55,0%	46,7%	

	% of Total	25,0%	13,8%	8,8%	48,1%
Rare geluiden	Count	8	5	3	16
	% within \$Hoe	50,0%	31,3%	18,8%	
	% within Niveau	17,8%	25,0%	20,0%	
	% of Total	10,0%	6,3%	3,8%	20,3%
Bedreigd met geweld	Count	2	0	0	2
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	4,4%	0,0%	0,0%	
	% of Total	2,5%	0,0%	0,0%	2,5%
Geslagen	Count	3	2	0	5
	% within \$Hoe	60,0%	40,0%	0,0%	
	% within Niveau	6,7%	10,0%	0,0%	
	% of Total	3,8%	2,5%	0,0%	6,3%
Geschopt	Count	1	1	0	2
	% within \$Hoe	50,0%	50,0%	0,0%	
	% within Niveau	2,2%	5,0%	0,0%	
	% of Total	1,3%	1,3%	0,0%	2,5%
Voorwerpen gegooid	Count	2	3	0	5
	% within \$Hoe	40,0%	60,0%	0,0%	
	% within Niveau	4,4%	15,0%	0,0%	
	% of Total	2,5%	3,8%	0,0%	6,3%
Uitgescholden	Count	24	8	4	36
	% within \$Hoe	66,6%	22,2%	11,1%	
	% within Niveau	53,3%	40,0%	26,7%	
	% of Total	30,0%	10,0%	5,0%	44,3%
Opmerkingen over huidskleur	Count	2	0	1	3
	% within \$Hoe	66,7%	0,0%	33,3%	
	% within Niveau	4,4%	0,0%	6,7%	
	% of Total	2,5%	0,0%	1,3%	3,8%
Opmerkingen over kledingstijl	Count	7	3	1	11
	% within \$Hoe	63,6%	27,3%	9,1%	
	% within Niveau	15,6%	15,0%	6,7%	
	% of Total	8,8%	3,8%	1,3%	13,8%
Opmerkingen over geloofsovertuiging	Count	0	0	0	0
	% within \$Hoe	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	,0%
Opmerkingen over lichaam	Count	10	4	2	16
	% within \$Hoe	62,5%	25,0%	12,5%	
	% within Niveau	22,0%	20,0%	13,3%	

		% of Total	12,5%	5,0%	2,5%	20,0%
Opmerkingen over land van afkomst	Count		1	0	1	2
	% within \$Hoe		50,0%	0,0%	50,0%	
	% within Niveau		2,2%	0,0%	6,7%	
	% of Total		1,3%	0,0%	1,3%	2,5%
Opmerkingen over homoseksualiteit	Count		1	2	0	3
	% within \$Hoe		33,3%	66,7%	0,0%	
	% within Niveau		2,2%	5,0%	0,0%	
	% of Total		1,3%	2,5%	0,0%	3,8%
Gemene opmerkingen (overig)	Count		14	11	9	34
	% within \$Hoe		41,2%	32,4%	26,4%	
	% within Niveau		31,1%	55,0%	60,0%	
	% of Total		17,5%	13,8%	11,3%	41,8%
Anders	Count		1	1	2	4
	% within \$Hoe		25,0%	25,0%	50,0%	
	% within Niveau		2,2%	5,0%	13,3%	
	% of Total		1,3%	1,3%	2,5%	7,6%
Total	Count		45	20	15	80
	% of Total		56,3%	25,0%	18,8%	100,0%

Tabel 14-21. Uitingen & Onderwijsniveau slachtoffer (N = 80)

- Ik werd achterna gezeten, en soms werd bijvoorbeeld mijn voetbal in de sloot geschopt.
- Ben heel vaak tot de poort gevolgd.
- Ze zeiden van 'Ooh Bram wat een grote fout weet je hoe lelijk zij is'.
- Geplaagd.

Figuur 14-4. Anders bij 'uitingen' slachtoffers

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
Beweegredenen	Omdat ik in een slecht humeur was	Count	7	1	2	10
		% within \$Waarom	70,0%	10,0%	20,0%	
		% within Niveau	33,3%	14,3%	22,2%	
		% of Total	18,9%	2,7%	5,4%	27,0%
	Omdat mijn slachtoffer zich vervelend gedroeg	Count	11	3	3	17
		% within \$Waarom	64,7%	17,6%	17,6%	
		% within Niveau	52,4%	42,9%	33,3%	
		% of Total	29,7%	8,1%	8,1%	45,9%
	Omdat mijn slachtoffer mij juist als eerste pestte	Count	3	3	4	10
		% within \$Waarom	30,0%	30,0%	40,0%	
		% within Niveau	14,3%	42,9%	44,4%	

	% of Total	8,1%	8,1%	10,8%	27,0%
Omdat ik gewoon zin had om te pesten	Count	7	0	1	8
	% within \$Waarom	87,5%	,0%	12,5%	
	% within Niveau	33,3%	,0%	11,1%	
	% of Total	18,9%	,0%	2,7%	21,6%
Omdat mijn vrienden en vriendinnen het ook deden	Count	2	1	3	6
	% within \$Waarom	33,3%	16,7%	50,0%	
	% within Niveau	9,5%	14,3%	33,3%	
	% of Total	5,4%	2,7%	8,1%	16,2%
Om indruk op mijn vriendengroep te maken	Count	0	0	0	0
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Omdat ik geld of andere spullen nodig had	Count	0	0	0	0
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Weet ik niet	Count	6	2	3	11
	% within \$Waarom	54,5%	18,2%	27,3%	
	% within Niveau	28,6%	28,6%	33,3%	
	% of Total	16,2%	5,4%	8,1%	29,7%
Anders	Count	1	1	0	2
	% within \$Waarom	50,0%	50,0%	0,0%	
	% within Niveau	4,8%	14,3%	0,0%	
	% of Total	2,7%	2,7%	0,0%	5,4%
Total	Count	21	7	9	37
	% of Total	56,8%	18,9%	24,3%	100,0%

Tabel 14-22. Beweegredenen & Onderwijsniveau daders bij Daders en Slachtoffers tegelijk (N = 37)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Beweegredenen	Omdat ik een slecht humeur had	Count	8	2	10
		% within \$Waarom	80,0%	20,0%	
		% within Geslacht	33,3%	15,4%	
		% of Total	21,6%	5,4%	27,0%
Omdat mijn slachtoffer zich vervelend gedroeg		Count	10	7	17
		% within \$Waarom	58,8%	41,2%	
		% within Geslacht	41,7%	53,8%	
		% of Total	27,0%	18,9%	45,9%
Omdat mijn slachtoffer	Count	9	1	10	

mij juist als eerste pestte	% within \$	Waarom	90,0%	10,0%	
	% within	Geslacht	37,5%	7,7%	
	% of Total		24,3%	2,7%	27,0%
Omdat ik er gewoon zin in had	Count		6	2	8
	% within \$	Waarom	75,0%	25,0%	
	% within	Geslacht	25,0%	15,4%	
	% of Total		16,2%	5,4%	21,6%
Omdat mijn vrienden en vriendinnen het ook deden	Count		4	2	6
	% within \$	Waarom	66,7%	33,3%	
	% within	Geslacht	16,7%	15,4%	
	% of Total		10,8%	5,4%	16,2%
Om indruk op mijn vriendengroep te maken	Count		0	0	0
	% within \$	Waarom	0,0%	0,0%	
	% within	Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total		0,0%	0,0%	0,0%
Omdat ik geld of andere spullen nodig had	Count		0	0	0
	% within \$	Waarom	0,0%	0,0%	
	% within	Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total		0,0%	0,0%	0,0%
Weet ik niet	Count		4	7	11
	% within \$	Waarom	36,4%	63,6%	
	% within	Geslacht	16,7%	53,8%	
	% of Total		10,8%	18,9%	29,7%
Anders	Count		2	0	2
	% within \$	Waarom	100,0%	0,0%	
	% within	Geslacht	8,3%	0,0%	
	% of Total		5,4%	0,0%	5,4%
Total	Count		24	13	37
	% of Total		64,9%	35,1%	100,0%

Tabel 14-23. Beweegredenen & Geslacht daders bij Daders en Slachtoffers tegelijk (N = 37)

			Onderwijsniveau			Total	
			Vmbo	Havo	Vwo		
Anders	Niet van toepassing, mijn slachtoffer was niet 'anders'	Count	6	4	4	14	
		% within \$	Anders	42,9%	28,6%	28,6%	
		% within	Niveau	28,6%	57,1%	44,4%	
		% of Total		16,2%	10,8%	10,8%	37,8%
	Mijn slachtoffer komt niet uit Nederland	Count	1	0	0	1	
		% within \$	Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
		% within	Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	

	% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Mijn slachtoffer heeft een totaal andere kledingstijl	Count	3	1	1	5
	% within \$Anders	60,0%	20,0%	20,0%	
	% within Niveau	14,3%	14,3%	11,1%	
	% of Total	8,1%	2,7%	2,7%	13,5%
Mijn slachtoffer ziet er lichamelijk anders uit (haarkleur, gewicht etc.)	Count	3	2	0	5
	% within \$Anders	60,0%	40,0%	0,0%	
	% within Niveau	14,3%	28,6%	0,0%	
	% of Total	8,1%	5,4%	0,0%	13,5%
Mijn slachtoffer heeft een andere geloofsovertuiging	Count	0	0	0	0
	% within \$Anders	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Mijn slachtoffer is homoseksueel	Count	1	0	0	1
	% within \$Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	
	% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Mijn slachtoffer gedraagt zich anders (praat veel, praat weinig, heeft andere humor etc.)	Count	6	3	2	11
	% within \$Anders	54,5%	27,3%	18,2%	
	% within Niveau	28,6%	42,9%	22,2%	
	% of Total	16,2%	8,1%	5,4%	29,7%
Mijn slachtoffer haalt hogere of lagere cijfers dan ik	Count	0	1	0	1
	% within \$Anders	0,0%	100,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	14,3%	0,0%	
	% of Total	0,0%	2,7%	0,0%	2,7%
Weet ik niet	Count	4	0	3	7
	% within \$Anders	57,1%	0,0%	42,9%	
	% within Niveau	19,0%	0,0%	33,3%	
	% of Total	10,8%	0,0%	8,1%	18,9%
Total	Count	21	7	9	37
	% of Total	56,8%	18,9%	24,3%	100,0%

Tabel 14-24. Onderwijsniveau & Anders dader bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Anders	Niet van toepassing, mijn slachtoffer was niet 'anders'	Count	12	2	14
		% within \$Anders	85,7%	14,3%	
		% within Geslacht	50,0%	15,4%	
		% of Total	32,4%	5,4%	37,8%
	Mijn slachtoffer komt niet uit Nederland	Count	1	0	1
		% within \$Anders	100,0%	0,0%	
		% within Geslacht	4,2%	0,0%	
		% of Total	2,7%	0,0%	2,7%
	Mijn slachtoffer heeft een totaal andere kledingstijl	Count	2	3	5
		% within \$Anders	40,0%	60,0%	
% within Geslacht		8,3%	23,1%		
% of Total		5,4%	8,1%	13,5%	
Mijn slachtoffer ziet er lichamelijk anders uit (haarkleur, gewicht etc.)	Count	2	3	5	
	% within \$Anders	40,0%	60,0%		
	% within Geslacht	8,3%	23,1%		
	% of Total	5,4%	8,1%	13,5%	
Mijn slachtoffer heeft een andere geloofsovertuiging	Count	0	0	0	
	% within \$Anders	0,0%	0,0%		
	% within Geslacht	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	
Mijn slachtoffer is homoseksueel	Count	0	1	1	
	% within \$Anders	,0%	100,0%		
	% within Geslacht	,0%	7,7%		
	% of Total	,0%	2,7%	2,7%	
Mijn slachtoffer gedraagt zich anders (praat veel, praat weinig, heeft andere humor etc.)	Count	7	4	11	
	% within \$Anders	63,6%	36,4%		
	% within Geslacht	29,2%	30,8%		
	% of Total	18,9%	10,8%	29,7%	
Mijn slachtoffer haalt hogere of lagere cijfers dan ik	Count	0	1	1	
	% within \$Anders	,0%	100,0%		
	% within Geslacht	,0%	7,7%		
	% of Total	,0%	2,7%	2,7%	
Anders	Count	3	4	7	
	% within \$Anders	42,9%	57,1%		
	% within Geslacht	12,5%	30,8%		
	% of Total	8,1%	10,8%	18,9%	
Total	Count	24	13	37	
	% of Total	64,9%	35,1%	100,0%	

Tabel 14-25. Geslacht & Anders dader bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
Uitingen	Spullen stelen	Count	2	1	0	3
		% within \$Hoe	66,7%	33,3%	0,0%	
		% within Niveau	9,5%	14,3%	0,0%	
		% of Total	5,4%	2,7%	0,0%	8,1%
	Roddelen	Count	3	3	3	9
		% within \$Hoe	33,3%	33,3%	33,3%	
		% within Niveau	14,3%	42,9%	33,3%	
		% of Total	8,1%	8,1%	8,1%	24,3%
	Schoppen	Count	2	1	1	4
		% within \$Hoe	50,0%	25,0%	25,0%	
% within Niveau		9,5%	14,3%	11,1%		
% of Total		5,4%	2,7%	2,7%	10,8%	
Slaan	Count	3	1	1	5	
	% within \$Hoe	60,0%	20,0%	20,0%		
	% within Niveau	14,3%	14,3%	11,1%		
	% of Total	8,1%	2,7%	2,7%	13,5%	
Papegaaien	Count	2	2	3	7	
	% within \$Hoe	28,6%	28,6%	42,9%		
	% within Niveau	9,5%	28,6%	33,3%		
	% of Total	5,4%	5,4%	8,1%	18,9%	
Laten struikelen	Count	3	0	2	5	
	% within \$Hoe	60,0%	0,0%	40,0%		
	% within Niveau	14,3%	0,0%	22,2%		
	% of Total	8,1%	0,0%	5,4%	13,5%	
Weg versperren	Count	3	1	0	4	
	% within \$Hoe	75,0%	25,0%	0,0%		
	% within Niveau	14,3%	14,3%	0,0%		
	% of Total	8,1%	2,7%	0,0%	10,8%	
Opsluiten	Count	0	0	0	0	
	% within \$Hoe	0,0%	0,0%	0,0%		
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
Gooien van voorwerpen	Count	4	1	1	6	
	% within \$Hoe	66,7%	16,7%	16,7%		
	% within Niveau	19,0%	14,3%	11,1%		
	% of Total	10,8%	2,7%	2,7%	16,2%	
Kleding/spullen	Count	3	0	0	3	

verstoppen	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	14,3%	0,0%	0,0%	
	% of Total	8,1%	0,0%	0,0%	8,1%
Dreigen met geweld	Count	0	0	2	2
	% within \$Hoe	0,0%	0,0%	100,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	22,2%	
	% of Total	0,0%	0,0%	5,4%	5,4%
Rare geluiden maken	Count	2	1	1	4
	% within \$Hoe	50,0%	25,0%	25,0%	
	% within Niveau	9,5%	14,3%	11,1%	
	% of Total	5,4%	2,7%	2,7%	10,8%
Uitschelden	Count	8	2	5	15
	% within \$Hoe	53,3%	13,3%	33,3%	
	% within Niveau	38,1%	28,6%	55,6%	
	% of Total	21,6%	5,4%	13,5%	40,5%
Buitensluiten	Count	6	1	4	11
	% within \$Hoe	54,5%	9,1%	36,4%	
	% within Niveau	28,6%	14,3%	44,4%	
	% of Total	16,2%	2,7%	10,8%	29,7%
Negeren	Count	8	4	2	14
	% within \$Hoe	57,1%	28,6%	14,3%	
	% within Niveau	38,1%	57,1%	22,2%	
	% of Total	21,6%	10,8%	5,4%	37,8%
Doodzwijgen	Count	0	1	0	1
	% within \$Hoe	,0%	100,0%	0,0%	
	% within Niveau	,0%	14,3%	0,0%	
	% of Total	,0%	2,7%	0,0%	2,7%
Bijnamen geven	Count	7	4	5	16
	% within \$Hoe	43,8%	25,0%	31,3%	
	% within Niveau	33,3%	57,1%	55,6%	
	% of Total	18,9%	10,8%	13,5%	43,2%
Opmerkingen over huidskleur maken	Count	0	0	0	0
	% within \$Hoe	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Opmerkingen over land van afkomst maken	Count	0	0	0	0
	% within \$Hoe	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Opmerkingen over	Count	2	0	3	5

geloof maken	% within \$Hoe	40,0%	0,0%	60,0%	
	% within Niveau	9,5%	0,0%	33,3%	
	% of Total	5,4%	0,0%	8,1%	13,5%
Opmerkingen over kleding maken	Count	0	1	1	2
	% within \$Hoe	0,0%	50,0%	50,0%	
	% within Niveau	0,0%	14,3%	11,1%	
	% of Total	0,0%	2,7%	2,7%	5,4%
Opmerkingen over lichaam maken	Count	2	2	1	5
	% within \$Hoe	40,0%	40,0%	20,0%	
	% within Niveau	9,5%	28,6%	11,1%	
	% of Total	5,4%	5,4%	2,7%	13,5%
Opmerkingen over homoseksualiteit maken	Count	2	0	0	2
	% within \$Hoe	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	9,5%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,4%	0,0%	0,0%	5,4%
Gemene opmerkingen (overig)	Count	7	2	4	13
	% within \$Hoe	53,8%	15,4%	30,8%	
	% within Niveau	33,3%	28,6%	44,4%	
	% of Total	18,9%	5,4%	10,8%	35,1%
Anders	Count	0	1	1	2
	% within \$Hoe	0,0%	50,0%	50,0%	
	% within Niveau	0,0%	14,3%	11,1%	
	% of Total	0,0%	2,7%	2,7%	5,4%
Total	Count	21	7	9	37
	% of Total	56,8%	18,9%	24,3%	100,0%

Tabel 14-26. Onderwijsniveau & uitingen dader bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Uitingen	Spullen stelen	Count	3	0	3
		% within Hoe	100,0%	0,0%	
		% within Geslacht	3,2%	0,0%	
		% of Total	2,2%	0,0%	2,2%
	Roddelen over slachtoffer	Count	2	7	9
		% within Hoe	22,2%	77,8%	
		% within Geslacht	2,2%	15,6%	
		% of Total	1,4%	5,1%	6,5%
	Schoppen	Count	4	0	4
		% within Hoe	100,0%	0,0%	
		% within Geslacht	4,3%	0,0%	

	% of Total	2,9%	0,0%	2,9%
Slaan	Count	5	0	5
	% within Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	5,4%	0,0%	
	% of Total	3,6%	0,0%	3,6%
Papegaaien	Count	5	2	7
	% within Hoe	71,4%	28,6%	
	% within Geslacht	5,4%	4,4%	
	% of Total	3,6%	1,4%	5,1%
Laten struikelen	Count	5	0	5
	% within Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	5,4%	0,0%	
	% of Total	3,6%	0,0%	3,6%
De weg versperren	Count	3	1	4
	% within Hoe	75,0%	25,0%	
	% within Geslacht	3,2%	2,2%	
	% of Total	2,2%	0,7%	2,9%
Opsluiten	Count	0	0	0
	% within Hoe	0,0%	0,0%	
	% within Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
Gooien van voorwerpen	Count	4	2	6
	% within Hoe	66,7%	33,3%	
	% within Geslacht	4,3%	4,4%	
	% of Total	2,9%	1,4%	4,3%
Kleding/spullen verstoppen	Count	3	0	3
	% within Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	3,2%	0,0%	
	% of Total	2,2%	0,0%	2,2%
Dreigen met geweld	Count	2	0	2
	% within Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	2,2%	0,0%	
	% of Total	1,4%	0,0%	1,4%
Rare geluiden maken	Count	3	1	4
	% within Hoe	75,0%	25,0%	
	% within Geslacht	3,2%	2,2%	
	% of Total	2,2%	,7%	2,9%
Uitschelden	Count	11	4	15
	% within Hoe	73,3%	26,7%	
	% within Geslacht	11,8%	8,9%	

	% of Total	8,0%	2,9%	10,9%
Buitensluiten	Count	5	6	11
	% within Hoe	45,5%	54,5%	
	% within Geslacht	5,4%	13,3%	
	% of Total	3,6%	4,3%	8,0%
Negeren	Count	8	6	14
	% within Hoe	57,1%	42,9%	
	% within Geslacht	8,6%	13,3%	
	% of Total	5,8%	4,3%	10,1%
Doodzwijgen	Count	0	1	1
	% within Hoe	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	2,2%	
	% of Total	0,0%	0,7%	,7%
Bijnamen geven	Count	12	4	16
	% within Hoe	75,0%	25,0%	
	% within Geslacht	12,9%	8,9%	
	% of Total	8,7%	2,9%	11,6%
Opmerkingen over huidskleur maken	Count	0	0	0
	% within Hoe	0,0%	0,0%	
	% within Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
Opmerkingen over land van afkomst maken	Count	0	0	0
	% within Hoe	0,0%	0,0%	
	% within Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
Opmerkingen over geloof maken	Count	5	0	5
	% within Hoe	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	5,4%	0,0%	
	% of Total	3,6%	0,0%	3,6%
Opmerkingen over kleding maken	Count	0	2	2
	% within Hoe	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	4,4%	
	% of Total	0,0%	1,4%	1,4%
Opmerkingen over lichaam maken	Count	3	2	5
	% within Hoe	60,0%	40,0%	
	% within Geslacht	3,2%	4,4%	
	% of Total	2,2%	1,4%	3,6%
Opmerkingen over homoseksualiteit maken	Count	1	1	2
	% within Hoe	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	1,1%	2,2%	

		% of Total	0,7%	0,7%	1,4%
Gemene opmerkingen (overig)	Count		8	5	13
	% within Hoe		61,5%	38,5%	
	% within Geslacht		8,6%	11,1%	
	% of Total		5,8%	3,6%	9,4%
Anders	Count		1	1	2
	% within Hoe		50,0%	50,0%	
	% within Geslacht		1,1%	2,2%	
	% of Total		0,7%	0,7%	1,4%
Total	Count		93	45	138
	% of Total		67,4%	32,6%	100,0%

Tabel 14-27. Geslacht & Uitingen dader bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
Beweegreden	Omdat mijn pester een slecht humeur had	Count	0	0	0	0
		% within \$Waarom	0,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	Omdat ik me vervelend gedroeg	Count	1	0	0	1
		% within \$Waarom	100,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	
		% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Omdat ik mijn pester juist als eerste pestte	Count	0	0	0	0	
	% within \$Waarom	0,0%	0,0%	0,0%		
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	,0%	
Mijn pester had gewoon zin om te pesten	Count	9	1	3	13	
	% within \$Waarom	69,2%	7,7%	23,1%		
	% within Niveau	42,9%	14,3%	33,3%		
	% of Total	24,3%	2,7%	8,1%	35,1%	
Omdat de vrienden en vriendinnen van mijn pester het ook deden	Count	2	2	1	5	
	% within \$Waarom	40,0%	40,0%	20,0%		
	% within Niveau	9,5%	28,6%	11,1%		
	% of Total	5,4%	5,4%	2,7%	13,5%	
Omdat mijn pester indruk op zijn of haar vriendengroep wilde maken	Count	8	3	4	15	
	% within \$Waarom	53,3%	20,0%	26,7%		
	% within Niveau	38,1%	42,9%	44,4%		
	% of Total	21,6%	8,1%	10,8%	40,5%	
Omdat mijn pester geld of andere	Count	1	0	0	1	
	% within \$Waarom	100,0%	0,0%	0,0%		

spullen van me wilde hebben	% within Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	
	% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Weet ik niet	Count	6	1	2	9
	% within \$Waarom	66,7%	11,1%	22,2%	
	% within Niveau	28,6%	14,3%	22,2%	
	% of Total	16,2%	2,7%	5,4%	24,3%
Anders	Count	2	2	5	9
	% within \$Waarom	22,2%	22,2%	55,6%	
	% within Niveau	9,5%	28,6%	55,6%	
	% of Total	5,4%	5,4%	13,5%	24,3%
Total	Count	21	7	9	37
	% of Total	56,8%	18,9%	24,3%	100,0%

Tabel 14-28. Onderwijsniveau & Vermeende beweegredenen slachtoffer bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Beweegreden	Omdat ik me vervelend gedroeg	Count	1	0	1
		% within \$Waarom	100,0%	0,0%	
		% within Geslacht	4,2%	0,0%	
		% of Total	2,7%	0,0%	2,7%
	Omdat mijn pester een slecht humeur had	Count	0	0	0
		% within \$Waarom	0,0%	0,0%	
		% within Geslacht	0,0%	0,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
	Omdat ik mijn pester juist als eerste pestte	Count	0	0	0
		% within \$Waarom	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	0,0%	0,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
	Mijn pester had gewoon zin om te pesten	Count	7	6	13
		% within \$Waarom	53,8%	46,2%	
		% within Geslacht	29,2%	46,2%	
		% of Total	18,9%	16,2%	35,1%
	Omdat de vrienden en vriendinnen van mijn pester het ook deden	Count	2	3	5
		% within \$Waarom	40,0%	60,0%	
		% within Geslacht	8,3%	23,1%	
		% of Total	5,4%	8,1%	13,5%
	Omdat mijn pester indruk op zijn of haar vriendengroep wilde maken	Count	9	6	15
		% within \$Waarom	60,0%	40,0%	
		% within Geslacht	37,5%	46,2%	
		% of Total	24,3%	16,2%	40,5%

Omdat mijn pester geld of andere spullen van me wilde hebben	Count	1	0	1
	% within \$	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	4,2%	0,0%	
	% of Total	2,7%	0,0%	2,7%
Weet ik niet	Count	7	2	9
	% within \$	77,8%	22,2%	
	% within Geslacht	29,2%	15,4%	
	% of Total	18,9%	5,4%	24,3%
Anders	Count	5	4	9
	% within \$	55,6%	44,4%	
	% within Geslacht	20,8%	30,8%	
	% of Total	13,5%	10,8%	24,3%
Total	Count	24	13	37
	% of Total	64,9%	35,1%	100,0%

Tabel 14-29. Geslacht & Vermeende beweegreden slachtoffer bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

<ul style="list-style-type: none"> • Nergens over eigenlijk we hadden gewoon erge ruzie. • Omdat ik dikker ben. • Ik heb een bepaalde hobby waarmee ik gepest werd (verzamelen). • Omdat ik van andere kleren houd. • Ik was klein op de basisschool. • Voor de lol. • Ik denk dat ze jaloers waren. • Zij wilde volgens mij gewoon een slachtoffer hebben. • Om hoe ik er uit zag, ze vonden mij dik
--

Figuur 14-5. Vermeende beweegreden volgens slachtoffer 'anders'

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
Anders	Mijn dader vond niet ik 'anders' was	Count	3	2	1	6
		% within \$Anders	50,0%	33,3%	16,7%	
		% within Niveau	14,3%	28,6%	11,1%	
		% of Total	8,1%	5,4%	2,7%	16,2%
Ik kom niet uit Nederland		Count	1	0	0	1
		% within \$Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	
		% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Ik heb een totaal andere kledingstijl		Count	2	2	2	6
		% within \$Anders	33,3%	33,3%	33,3%	
		% within Niveau	9,5%	28,6%	22,2%	
		% of Total	5,4%	5,4%	5,4%	16,2%
Ik zie er lichamelijk anders uit (haarkleur, gewicht etc.)		Count	2	1	3	6
		% within \$Anders	33,3%	16,7%	50,0%	
		% within Niveau	9,5%	14,3%	33,3%	
		% of Total	5,4%	2,7%	8,1%	16,2%
Ik heb een andere geloofsovertuiging		Count	1	0	0	1
		% within \$Anders	100,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	
		% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Ik ben homoseksueel		Count	0	0	0	0
		% within \$Anders	0,0%	0,0%	0,0%	
		% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ik haal hogere of lagere cijfers dan mijn dader		Count	4	1	1	6
		% within \$Anders	66,7%	16,7%	16,7%	
		% within Niveau	19,0%	14,3%	11,1%	
		% of Total	10,8%	2,7%	2,7%	16,2%
Ik gedraag me anders		Count	9	2	2	13
		% within \$Anders	69,2%	15,4%	15,4%	
		% within Niveau	42,9%	28,6%	22,2%	
		% of Total	24,3%	5,4%	5,4%	35,1%
Anders		Count	1	2	1	4
		% within \$Anders	25,0%	50,0%	25,0%	
		% within Niveau	4,8%	28,6%	11,1%	
		% of Total	2,7%	5,4%	2,7%	10,8%
Total		Count	21	7	9	37
		% of Total	56,8%	18,9%	24,3%	100,0%

Tabel 14-30. Onderwijsniveau & 'Anders' zijn slachtoffer bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

	Geslacht		Total
	Man	Vrouw	

Anders	Mijn dader vond niet ik 'anders' was	Count	3	3	6
		% within \$Anders	50,0%	50,0%	
		% within Geslacht	12,5%	23,1%	
		% of Total	8,1%	8,1%	16,2%
	Ik kom niet uit Nederland	Count	1	0	1
		% within \$Anders	100,0%	0,0%	
		% within Geslacht	4,2%	0,0%	
		% of Total	2,7%	0,0%	2,7%
	Ik heb een totaal andere kledingstijl	Count	2	4	6
		% within \$Anders	33,3%	66,7%	
% within Geslacht		8,3%	30,8%		
% of Total		5,4%	10,8%	16,2%	
Ik zie er lichamelijk anders uit (haarkleur, gewicht etc.)	Count	3	3	6	
	% within \$Anders	50,0%	50,0%		
	% within Geslacht	12,5%	23,1%		
	% of Total	8,1%	8,1%	16,2%	
Ik heb een andere geloofsovertuiging	Count	0	1	1	
	% within \$Anders	0,0%	100,0%		
	% within Geslacht	0,0%	7,7%		
	% of Total	0,0%	2,7%	2,7%	
Ik ben homoseksueel	Count	0	0	0	
	% within \$Anders	0,0%	0,0%		
	% within Geslacht	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	
Ik haal hogere of lagere cijfers dan mijn dader	Count	4	2	6	
	% within \$Anders	66,7%	33,3%		
	% within Geslacht	16,7%	15,4%		
	% of Total	10,8%	5,4%	16,2%	
Ik gedraag me anders	Count	11	2	13	
	% within \$Anders	84,6%	15,4%		
	% within Geslacht	45,8%	15,4%		
	% of Total	29,7%	5,4%	35,1%	
Anders	Count	3	1	4	
	% within \$Anders	75,0%	25,0%		
	% within Geslacht	12,5%	7,7%		
	% of Total	8,1%	2,7%	10,8%	
Total	Count	24	13	37	
	% of Total	64,9%	35,1%	100,0%	

Tabel 14-31. Geslacht & 'Anders' zijn slachtoffer bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

- Een iemand begon en andere volgde maar het was niet vaak
- Omdat ik onzeker was
- Ik was klein op de basisschool
- Omdat ik me in groep 8 ongelukkig voelde en me als gothic ging kleden

Figuur 14-6. Anders bij 'anders' zijn slachtoffer (zie Tabel 23-26 en 23-27)

			Geslacht		Total
			Man	Vrouw	
Uitingen	Ik kreeg een bijnaam	Count	13	3	16
		% within \$Uitingen	81,3%	18,8%	
		% within Geslacht	54,2%	23,1%	
		% of Total	35,1%	8,1%	43,2%
	Mijn kleding of spullen werden verstopt	Count	3	1	4
		% within \$Uitingen	75,0%	25,0%	
		% within Geslacht	12,5%	7,7%	
		% of Total	8,1%	2,7%	10,8%
	Op weg naar school en op school werd de weg versperd	Count	1	2	3
		% within \$Uitingen	33,3%	66,7%	
		% within Geslacht	4,2%	15,4%	
		% of Total	2,7%	5,4%	8,1%
	Mijn pester liet me struikelen	Count	2	1	3
		% within \$Uitingen	66,7%	33,3%	
		% within Geslacht	8,3%	7,7%	
		% of Total	5,4%	2,7%	8,1%
	Ik werd opgesloten	Count	0	0	0
		% within \$Uitingen	0,0%	0,0%	
		% within Geslacht	0,0%	0,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	0,0%
	Ik werd op een vervelende manier nagepraat ('papegaaien')	Count	0	4	4
		% within \$Uitingen	0,0%	100,0%	
		% within Geslacht	0,0%	30,8%	
		% of Total	0,0%	10,8%	10,8%
	Er werden spullen van me gestolen	Count	1	1	2
		% within \$Uitingen	50,0%	50,0%	
		% within Geslacht	4,2%	7,7%	
		% of Total	2,7%	2,7%	5,4%
	Ik werd genegeerd	Count	1	4	5
		% within \$Uitingen	20,0%	80,0%	
		% within Geslacht	4,2%	30,8%	
		% of Total	2,7%	10,8%	13,5%

Ik werd doodgezwegen	Count	0	1	1
	% within \$Uitingen	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	7,7%	
	% of Total	0,0%	2,7%	2,7%
Er werd over me geroddeld	Count	5	9	14
	% within \$Uitingen	35,7%	64,3%	
	% within Geslacht	20,8%	69,2%	
	% of Total	13,5%	24,3%	37,8%
Er werden rare geluiden gemaakt als ik langs liep	Count	0	1	1
	% within \$Uitingen	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	7,7%	
	% of Total	0,0%	2,7%	2,7%
Ik werd buitengesloten	Count	4	4	8
	% within \$Uitingen	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	16,7%	30,8%	
	% of Total	10,8%	10,8%	21,6%
Ik werd geslagen	Count	3	0	3
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	12,5%	0,0%	
	% of Total	8,1%	0,0%	8,1%
Ik werd geschopt	Count	2	1	3
	% within \$Uitingen	66,7%	33,3%	
	% within Geslacht	8,3%	7,7%	
	% of Total	5,4%	2,7%	8,1%
Er werden voorwerpen naar me gegooid	Count	2	2	4
	% within \$Uitingen	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	8,3%	15,4%	
	% of Total	5,4%	5,4%	10,8%
Ik werd uitgescholden	Count	6	5	11
	% within \$Uitingen	54,5%	45,5%	
	% within Geslacht	25,0%	38,5%	
	% of Total	16,2%	13,5%	29,7%
Ik werd met geweld bedreigd	Count	2	3	5
	% within \$Uitingen	40,0%	60,0%	
	% within Geslacht	8,3%	23,1%	
	% of Total	5,4%	8,1%	13,5%
Er werden opmerkingen over mijn huidskleur gemaakt	Count	0	1	1
	% within \$Uitingen	0,0%	100,0%	
	% within Geslacht	0,0%	7,7%	
	% of Total	0,0%	2,7%	2,7%

Er werden opmerkingen over mijn kledingstijl gemaakt	Count	1	5	6
	% within \$Uitingen	16,7%	83,3%	
	% within Geslacht	4,2%	38,5%	
	% of Total	2,7%	13,5%	16,2%
Er werden opmerkingen over mijn lichaam gemaakt	Count	2	2	4
	% within \$Uitingen	50,0%	50,0%	
	% within Geslacht	8,3%	15,4%	
	% of Total	5,4%	5,4%	10,8%
Er werden opmerkingen over mijn land van afkomst gemaakt	Count	1	0	1
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	
	% within Geslacht	4,2%	0,0%	
	% of Total	2,7%	0,0%	2,7%
Er werden opmerkingen over mijn homoseksualiteit gemaakt	Count	0	1	1
	% within \$Uitingen	,0%	100,0%	
	% within Geslacht	,0%	7,7%	
	% of Total	,0%	2,7%	2,7%
Er werden gemene opmerkingen gemaakt (overig)	Count	6	9	15
	% within \$Uitingen	40,0%	60,0%	
	% within Geslacht	25,0%	69,2%	
	% of Total	16,2%	24,3%	40,5%
Er werden opmerkingen over mijn geloofsovertuiging gemaakt	Count	0	0	0
	% within \$Uitingen	0,0%	0,0%	
	% within Geslacht	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	,0%
Anders	Count	1	2	3
	% within \$Uitingen	33,3%	66,7%	
	% within Geslacht	4,2%	15,4%	
	% of Total	2,7%	5,4%	8,1%
Total	Count	24	13	37
	% of Total	64,9%	35,1%	100,0%

Tabel 14-32. Geslacht & Uitingen slachtoffer bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

			Onderwijsniveau			Total
			Vmbo	Havo	Vwo	
Uitingen	Ik kreeg een bijnaam	Count	8	3	5	16
		% within \$Uitingen	50,0%	18,8%	31,3%	
		% within Niveau	38,1%	42,9%	55,6%	
		% of Total	21,6%	8,1%	13,5%	43,2%
Mijn kleding of spullen werden	Count	3	1	0	4	
	% within \$Uitingen	75,0%	25,0%	0,0%		

verstopt	% within Niveau	14,3%	14,3%	0,0%	
	% of Total	8,1%	2,7%	0,0%	10,8%
Op weg naar school en op school werd de weg versperd	Count	2	0	1	3
	% within \$Uitingen	66,7%	0,0%	33,3%	
	% within Niveau	9,5%	0,0%	11,1%	
	% of Total	5,4%	0,0%	2,7%	8,1%
Mijn pester liet me struikelen	Count	3	0	0	3
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	14,3%	0,0%	0,0%	
	% of Total	8,1%	0,0%	0,0%	8,1%
Ik werd opgesloten	Count	0	0	0	0
	% within \$Uitingen	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ik werd op een vervelende manier nagepraat ('papegaaien')	Count	1	1	2	4
	% within \$Uitingen	25,0%	25,0%	50,0%	
	% within Niveau	4,8%	14,3%	22,2%	
	% of Total	2,7%	2,7%	5,4%	10,8%
Er werden spullen van me gestolen	Count	2	0	0	2
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	9,5%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,4%	0,0%	0,0%	5,4%
Ik werd genegeerd	Count	1	2	2	5
	% within \$Uitingen	20,0%	40,0%	40,0%	
	% within Niveau	4,8%	28,6%	22,2%	
	% of Total	2,7%	5,4%	5,4%	13,5%
Ik werd doodgezwegen	Count	0	0	1	1
	% within \$Uitingen	0,0%	0,0%	100,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	11,1%	
	% of Total	0,0%	0,0%	2,7%	2,7%
Er werd over me geroddeld	Count	6	3	5	14
	% within \$Uitingen	42,9%	21,4%	35,7%	
	% within Niveau	28,6%	42,9%	55,6%	
	% of Total	16,2%	8,1%	13,5%	37,8%
Er werden rare geluiden gemaakt als ik langs liep	Count	0	1	0	1
	% within \$Uitingen	0,0%	100,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	14,3%	0,0%	
	% of Total	0,0%	2,7%	0,0%	2,7%
Ik werd buitengesloten	Count	4	2	2	8
	% within \$Uitingen	50,0%	25,0%	25,0%	

	% within Niveau	19,0%	28,6%	22,2%	
	% of Total	10,8%	5,4%	5,4%	21,6%
Ik werd geslagen	Count	3	0	0	3
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	14,3%	0,0%	0,0%	
	% of Total	8,1%	0,0%	0,0%	8,1%
Ik werd geschopt	Count	3	0	0	3
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	14,3%	0,0%	0,0%	
	% of Total	8,1%	0,0%	0,0%	8,1%
Er werden voorwerpen naar me gegooid	Count	3	1	0	4
	% within \$Uitingen	75,0%	25,0%	0,0%	
	% within Niveau	14,3%	14,3%	0,0%	
	% of Total	8,1%	2,7%	0,0%	10,8%
Ik werd uitgescholden	Count	5	3	3	11
	% within \$Uitingen	45,5%	27,3%	27,3%	
	% within Niveau	23,8%	42,9%	33,3%	
	% of Total	13,5%	8,1%	8,1%	29,7%
Ik werd met geweld bedreigd	Count	3	0	2	5
	% within \$Uitingen	60,0%	0,0%	40,0%	
	% within Niveau	14,3%	0,0%	22,2%	
	% of Total	8,1%	0,0%	5,4%	13,5%
Er werden opmerkingen over mijn huidskleur gemaakt	Count	0	0	1	1
	% within \$Uitingen	0,0%	0,0%	100,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	11,1%	
	% of Total	0,0%	0,0%	2,7%	2,7%
Er werden opmerkingen over mijn kledingstijl gemaakt	Count	2	2	2	6
	% within \$Uitingen	33,3%	33,3%	33,3%	
	% within Niveau	9,5%	28,6%	22,2%	
	% of Total	5,4%	5,4%	5,4%	16,2%
Er werden opmerkingen over mijn lichaam gemaakt	Count	2	0	2	4
	% within \$Uitingen	50,0%	0,0%	50,0%	
	% within Niveau	9,5%	0,0%	22,2%	
	% of Total	5,4%	0,0%	5,4%	10,8%
Er werden opmerkingen over mijn land van afkomst gemaakt	Count	1	0	0	1
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	
	% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Er werden opmerkingen over	Count	1	0	0	1
	% within \$Uitingen	100,0%	0,0%	0,0%	

mijn homoseksualiteit gemaakt	% within Niveau	4,8%	0,0%	0,0%	
	% of Total	2,7%	0,0%	0,0%	2,7%
Er werden gemene opmerkingen gemaakt (overig)	Count	6	3	6	15
	% within \$Uitingen	40,0%	20,0%	40,0%	
	% within Niveau	28,6%	42,9%	66,7%	
	% of Total	16,2%	8,1%	16,2%	40,5%
Er werden opmerkingen over mijn geloofsovertuiging gemaakt	Count	0	0	0	0
	% within \$Uitingen	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within Niveau	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Anders	% within \$Uitingen	1	1	1	3
	% within Niveau	33,3%	33,3%	33,3%	
	% of Total	4,8%	14,3%	11,1%	
	Count	2,7%	2,7%	2,7%	8,1%
Total	Count	21	7	9	37
	% of Total	56,8%	18,9%	24,3%	100,0%

Tabel 14-33. Onderwijsniveau & Uitingen slachtoffer bij Dader en Slachtoffer tegelijk (N = 37)

- De pester deed de capuchon van mijn vest over mijn hoofd, maar ik heb hem toen in zijn zak getrapt
- Geen van allen
- Ze bleven me pesten met dat ik gestoord zou zijn.

Figuur 14-7. Uitingen anders (zie Tabellen 23-28 en 23-29)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,857	2	0,645	3,487	0,695
Within Groups	13,453	16	0,218		
Total	14,310	18			

Tabel 14-34. Significantieniveau schaal fysiek pesten & Onderwijsniveau vmbo daders (N = 19)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,277	2	0,598	3,697	0,453
Within Groups	13,453	16	0,218		
Total	14,730	18			

Tabel 14-35. Significantieniveau schaal Fysiek pesten & Geslacht meisjes daders (N = 19)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,531	2	0,513	3,365	0,683
Within Groups	18,864	77	0,168		
Total	25,395	79			

Tabel 14-36. Significantieniveau schaal Fysiek pesten & Onderwijsniveau vmbo slachtoffers (N = 80)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,865	2	0,564	3,335	0,241
Within Groups	18,864	77	0,187		
Total	19,729	79			

Tabel 14-37. Significantieniveau schaal Fysiek pesten & Geslacht meisjes slachtoffers (N = 80)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,543	2	0,379	4,352	0,468
Within Groups	10,234	34	0,163		
Total	13,214	36			

Tabel 14-38. Significantieniveau schaal Fysiek pesten & Onderwijsniveau vmbo daders binnen daders en slachtoffers tegelijk (N = 37)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,846	2	0,642	3,986	0,732
Within Groups	12,368	34	0,048		
Total	13,214	36			

Tabel 14-39. Significantieniveau schaal Fysiek pesten & Geslacht meisjes daders binnen daders en slachtoffers tegelijk (N = 37)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,439	2	0,362	3,376	0,298
Within Groups	11,004	34	0,034		
Total	11,443	36			

Tabel 14-40. Significantieniveau schaal fysiek pesten & Onderwijsniveau vmbo slachtoffers binnen daders en slachtoffers tegelijk (N = 37)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	0,389	2	,952	4,214	0,758
Within Groups	9,684	34	,054		
Total	10,073	36			

Tabel 14-41. Significantieniveau schaal Fysiek pesten & Geslacht meisjes slachtoffers binnen daders en slachtoffers tegelijk (N = 37)

15 Literatuurlijst

BEZOUW VAN F., STRENGERS G., PAS N. & PAS P. (2012). *Meidenvenijn is niet fijn!* Eindhoven, Cycloop concept creatie.

BOYD, D. M., & ELLISON, N. B. (2007). *Social network sites: Definition, history, and scholarship. Journal of Computer-Mediated Communication, 13* (1). Beschikbaar via: <http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html>.

DELFOOS M.F. (2008). *De schoonheid van het verschil: waarom mannen en vrouwen verschillend én hetzelfde zijn*. Amsterdam, Harcourt.

DUIJMEL M., PIJPER R., & BORGDORFF M. (2012). *Hey, what's app? 8-18 Jarigen en mobiele telefoons. Mijn kind online.* Beschikbaar via: <http://www.mijnkindonline.nl/uploads/Rapport%20Mobiel%20Hey-whatsapp.pdf>

HATTUM VAN, M.J.C (1997). *Pesten. Een onderzoek naar beleving, visie en handelen van leraren en leerlingen*. Universiteit van Amsterdam.

HATTUM VAN, M.J.C. & HOX, J.J. (1996). *De invloed van sociometrische positie op pesten in de klas. Modellen en analyseprocedures*. Amsterdam, SCO-Kohnstamminstituut.

JUVONEN J. & GRAHAM S. (2011). *Peer harassment in school. The plight of the vulnerable and victimized*. The Guildford Press.

MEER VAN DE, B. (1999). *Pesten op school: overzicht van artikelen*. Utrecht, Algemeen Pedagogisch Studiecentrum.

Mobieltjes en kinderen. Vodafone (2012) Beschikbaar via: <http://over.vodafone.nl/duurzaam/klant-control/bescherming-en-service/mobieltjes-en-kinderen>.

- MOOI, T. (1992). *Pesten in het onderwijs*. Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen.
- OLWEUS, D. (1978). *Aggression in the schools: bullies and whipping boys*. Washington (etc.): Hemisphere Publishing Corporation (etc.).
- OLWEUS, D. (1991). *Klasgenoten relatie-vragenlijst junior*. Nijmegen, Koninklijke Universiteit Nijmegen.
- OLWEUS, D. (1992). *Treiteren op school. Omgaan met pestkoppen en zondebokken in de klas*. Amersfoort, College.
- RIGBY, K. (2008). *Children and bullying: how parents and educators can reduce bullying at school*. Oxford, Blackwell.
- ROLAND, E. (1989). Bullying: the Scandinavian Research Tradition. In D.P. Tattum & D.A. Lane (red.). *Bullying in schools*, 21 – 32. Stoke-on-Trent, Trentham Books.
- SALMIVALLI C., HUTTUNEN A. & LAGERSPETZ K.M.J. (1997). Peer networks and bullying in schools. *Scandinavian Journal of Psychology*, 305–312.
- SLEE, C. (2005). *Spijt!* Amsterdam, Van Holkema & Warendorff.
- Stichting Vredeseducatie (2012). Het verschil tussen plagen en pesten*. Beschikbaar via: <http://www.vredeseducatie.nl/pesten/plagen.htm>.